

ETH DIARI

Deth 22 de deseme 1998
ath 7 de gèr 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 300 pessetes

2^{au} EDICION

numerò especiau
inaguración

SOMARI

pagina 2.- Agenda/Esvagaments

p 3.- Solidaritat damb Centreamerica.

p 5.- Publicacions hètes en Aran.

p 6, 7, 8 e 9.- Originals de Nadau: Faure, Moro, Boya, Caubet, Marin.

p 10.- Educacion/libres.

p 11.- Article deth President deth *Comitè des Regions d'Europa*.

p 12 e 13.- Salutacions: Pujol, Reventos, Barrera, Alsius, Sans e Roquet. / Editoriau.

p 15.- Taula Redona sus eth torisme / Concurs de Nadau.

p 17.- Article Tinent dera Guàrdia Civil.

p 19.- Ròda de premsa dera oposicion. / Articles Serrano e Vidal.

p 21.- Espòrts/Joenessa/Enigmistica/ Solucions as esvagaments. / Article Riu.

Era darrèra.- Archiu istoric: Doctor Colomines / Cercam mascòta.

PAZ

EDITORIAU

Pacte nacionau entà un diari en aranés

Era ora dera vertat qu'ei arribada. ETH DIARI ei dejà prèst entà començar era primèra etapa com a publicacion diària. Mos manque de tot, mès que ja auem uns minims entà assomir ua premsa escrita profesionau publicada en Aran e, çò qu'ei mès important, pensada entà servir informatiuament as ciutadans e ciutadanes que viuen ena Val. An passat 76 dies des de qu'eth dia dera Hèira de Vielha apareishec eth numerò zèro d'ETH DIARI, e des d'alavetz s'an produït desparièrs e diuèrsi eveniments ath torn dera nòsta petita publicacion.

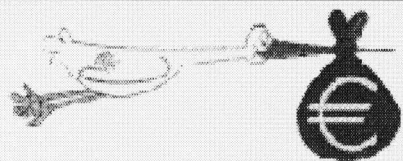
(contunh ena plana 10)

BONES HÈSTES

a compdar deth 8 de gèr de 1999
poderatz crompar **ETH DIARI** cada dia*

*en totes es librerias-quidosc deth país e en d'aves botigues de prestigi.

AGENDA

1998

22 de deseme de 1998

-Darrèr dia dera exposicion de diboishi e pintures de Xavier Coll, ena Aula de Cultura dera Fundació Caixa Penedès, plaça dera glèisa, Vielha.
-Exposicion: *Fixacions d'un temps oblidat* de Rosa Agustí, sala dera Caixa de Catalunya, carrèr Castièro 7, Vielha. Enquiath 10 de gèr de 1999.

23 de deseme de 1998

-Concèrt de Nadau a cargue des Corbilhuèrs e Corbilhonets de Les, tàs sèt dera tarde ena glèisa parroquiau de Les.
-Sopar dera associacion Es Corbilhuèrs.

24 de deseme de 1998

-Arribada deth Pair Nadau, tara ua dera tarde, des de Beret enquiara còta 1800 de Baqueira.
-Arribada deth Pair Nadau en Les, tàs sies dera tarde e en passar per totes es cases deth pòble.

25 de deseme de 1998

-Cine de Vielha: projeccion dera pellicula *Seis Dias y Siete Noches*, entàs sèt dera tarde e es dètz e mieja dera net.

"Mary"

26 de deseme de 1998

-Cine deth Centre Culturau de Bossòst: *Pequeños guerreros*, entàs dètz e mieja dera net.
-Cine de Vielha: *Hora Punta*; projeccions tàs sèt dera tarde e tàs dètz e mieja dera net.

27 de deseme de 1998

-Cine deth Centre Culturau de Bossòst: *Pequeños guerreros*; projeccions entàs sies dera tarde e tàs dètz e mieja dera net.
-Cine de Vielha: *Hora Punta*; projeccions tàs sèt dera tarde e tàs dètz e mieja dera net.

28 de deseme de 1998

-Concèrt des Sants Innocents en Salardú, pera *Orquèstra Filharmonica Metropolitana de Barcelona* qu'interpretarà òbres de Mozart, Haydn, Strauss, Lhear, Alonso e cançons populars de Nadau. Organise eth consòrci Torisme Val d'Aran amassa tamb er Ajuntament de Naut Aran. Sala Polivalenta de Salardú entàs dètz dera net.
-Cine de Vielha: *Hora Punta*, tàs dètz e mieja dera net.

29 de deseme de 1998

-Cine de Vielha: *Hora Punta*, tàs dètz e mieja dera net.

31 de deseme de 1998

-Baishada de tèdes e castèth de huecs, tàs ueit mens quart dera serada en Baqueira Beret.

1999

Prumèr de gèr de 1999

-Neishement der euro. Encara non i aurà ne monèdes ne billhèts, qu'apareisheràn er an 2002. Mès qu'aguest dia er euro ja se poirà tier de forma escriturau, ei a dèder, entàs chècs de viatges, transferències bancàries, targetes de crèdit e de pagament e portamonèdes electronics.
-Cine deth Centre Culturau de Bossòst: *ANTZ (Hormigaz)*, entàs dètz e mieja dera net.

2 de gèr de 1999

-Concèrt ena glèisa de Vaquèira, tamb òbres de Häendel, Telemann e Bach, organísat per Baqueira Beret. Entàs ueit deth ser.
-Cine de Vielha: *Algo pasa con Mary* (enquiath 6 de gèr).
-Cine deth Centre Culturau de Bossòst: *ANTZ (Hormigaz)*, entàs dètz e mieja dera net.

3 de gèr de 1999

-Cine deth Centre Culturau de Bossòst: *ANTZ (Hormigaz)*; projeccions entàs sies dera tarde e tàs dètz e mieja dera net.

"ANTZ"

5 de gèr de 1999

-Arribada des Reis d'Orient en toti es vilatges dera Val.
-Chocolatada e còca en Fòrum de Vaquèira, tàs nau dera net.
-Arribada dera cavalcada de Reis en Vaquèira, tàs dètz mens quart dera net.

7 de gèr de 1999

-Darrèr dia entà presentar es trabalhs tath Concors Literari Mn. Condò Sambeat.

8 de gèr de 1999

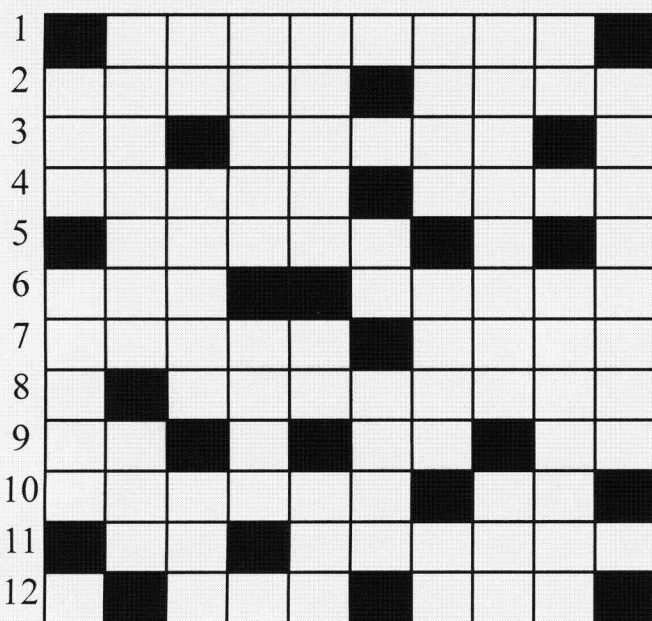
-Gessuda deth numerò 1 d'ETH DIARI.

ESVAGAMENTS

Cisko

ETH CROTZAT

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

d'arrèst. Tuteja-me 11. Eth partit d'Anguita. Bòsc d'avets 12. Eth senhau deth Zorro. Capvirat: eth braç armatdeth Sinn Feinn. Tanben capvirada, inscripcion tà quan mos morim.

Verticaus: 1. Balhes (capensús). Tanben de baish tà naut: sinonim de rajòu. Prumèra letra dera alfabet... en començar peth darrèr 2. Guiterós, que non a jamès ganes de trabalhar. Partit Republican Institucionau 3. Ar ARBE li an bracat eth cimalh e era soca. Meterè en moviment. Non ei pas era mia qu'ei era... 4.

Orizontaus: 1. Ua hemna deth país vesin 2. Pins, auets...(capvirats, deth revès). Aguesta val tanben capvirada 3. 1998. Relatiu ath camp. Ua ve baisha 4. Capvirat, òme pòc confiat. Partit des Treballadors e Pescaires d'Escunhau 5. Ua vocau darrèr der auta, sense orde. Ua auta vocau. E ara: ua èna 6. Institut Nacionau d'Incivilisats. Liejut de drete a quèrra: prumèr pòble deth Naut Aran de Vielha estant 7. Capvirada: persona qu'a minjat enquia non poder mès. Ath SABUT se li an minjat era coa! 8. Ua èrra, se vos platz. Dia dera setmana capvirat 9. Republica de Pujòlo. Un aute còp era a. Matricula de Canejan? Un entà, abraçat 10. Era hemna d'Arturo? Non qu'ei sinonim

Era Garona n'ei un ; eth Mississipi un aute. ATAU madeish. Ua èrra 5. Qu'an ua nautada considerabla eri. Herri Batasuna. Era television publica italiana 6. Daurís parentèsi. Consonanta vibranta. Pronòm rumiaire 7. Capensús: ei ath còsso dera Paeria de Lhèida a qui jo raubè. A ua l'auciren e ara auta non la trapèc eth professor Huber. Capensús: tamb un de solet sonque mos tenguem, mès tamb dus ja caminam 8. Haràs un salt. Ei un turbo Diesel Injeccion 9. Eth Diu egipci qu'en tot pujar mos hè shudar. Consonanta que non pòt pas cominar. Acostumar, hèr abituau 10. A vengut per aguest carrèr mès gran. Eth cu de Cisquet.
[SOLUCIONS ENA PLANA 21]

SAUSSÈR DE LETRES

A veir s'ètz capables de caçar, en sentit figurat, onze animals que podem véder en estat suvatge pes bòsqui, arrius e cèu deth parçan.

V	B	X	C	T	E	E	O	T	M
P	I	S	A	R	D	P	J	H	O
S	T	E	B	R	E	A	L	G	A
T	A	L	I	K	Z	E	T	N	P
R	I	C	R	D	I	L	S	U	M
U	S	E	O	R	W	A	Q	E	C
E	H	B	U	E	N	I	U	G	A
I	O	A	K	G	T	D	N	F	L
T	N	Y	L	J	E	S	O	G	I
A	P	I	F	E	T	F	E	U	B
F	E	D	S	A	B	P	J	I	A
R	O	N	M	H	O	E	H	P	C

CLAM DE SOLIDARITAT ENTÀ CENTREAMERICA

Un public, plen de mainadèra, participèc damb entossiasme tath festiavu en solidaritat ERA VAL D'ARAN DAMB CENTREAMERICA celebrat en cine de Vielha e organist per ETH DIARI.

Redaccion
Vielha

Un plan variat programa, presentat pera senhora dera ràdio Elisa Escala, se desvolopèc enes lèu tres ores d'espectacle culturau qu'eth dissabte 19 de deseme, se celebrèc ena sala municipau deth cine de Vielha. Er objectiu ère, prumèr de tot, seguir rebrembant, maugrat que ja hège uns dies, eth drama centreamericà, eth segon punt ère hèr ua recuelhuda voluntària de sòs entàs Organisations no-Governamentaus que trabalhen ena nòsta zòna e que se dediquen ara ajuda umanitària damb Latinoamerica.

En festiavu i agueren actuacions de tota classe e d'estils: des de lectures escenificades de condes e narracions, enquia recitat de poèmes, interpretacions de cançons coraus, passant pes grops de dança e pera interpretacions de cantaautors d'ua ampla trajectòria professionau. Mès de cent persones passèren per escenari entà dar çò de melhor deth sòn art e dera sua generosa solidaritat.

En aquest acte passèren causes qu'èren primicies ena Val coma per exemple que toti es grops de dança aranesi barèssen amassa en escenari. Eth balh, Eth Cadrih, unic per Centreamerica dus representants d'Es Sautarèths de Bossòst, Es Corbilhuèrs de Les, Era Còlha de Santa Maria de Mijaran, Es Fradins de Vielha e es nauï Es Gripets de Naut Aran, mès en realitat çò que s'amassèc ei tota ua tradicion exercida damb illusion e aufèrta coma mòstra de solidaritat. Es estandars des corrops de dança dejós der ample panèu

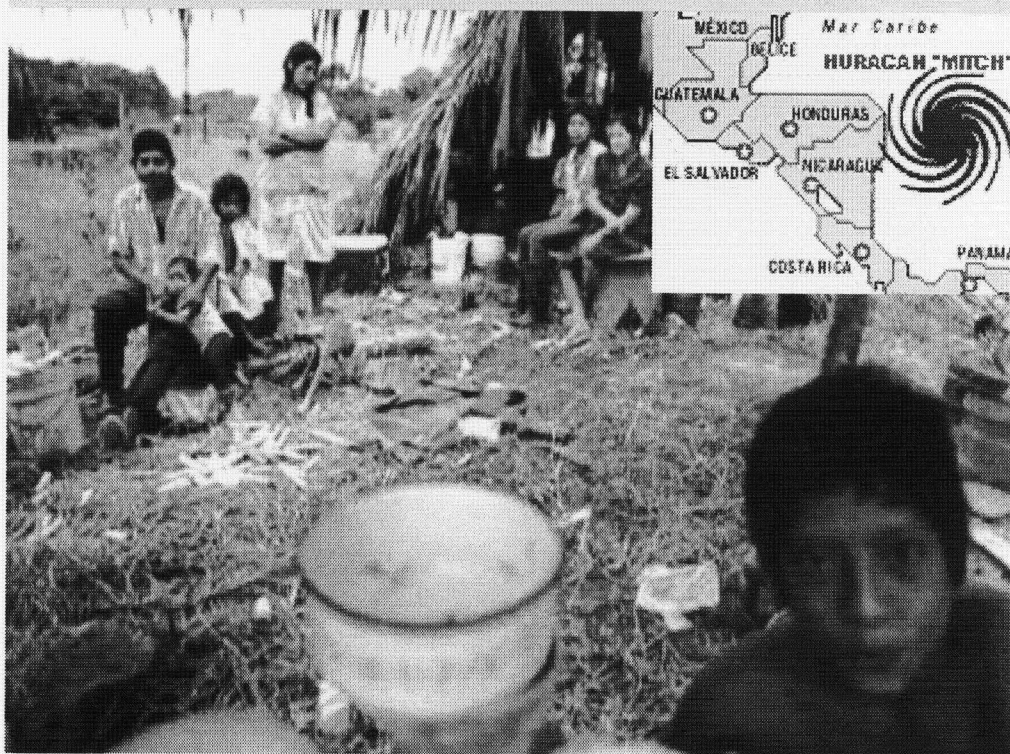
damb eth lèma deth festiavu, installat en ridèu deth hons der escenari, mostraue tot un estil de cultura popular arraizada ara nòsta tèrra e que hège d'ambaishadora en clam de solidaritat per Centreamerica.

Pepita Caubet -tota ua senhora- auferic es sòns poèmes e es sues narracions. Rosèr Faure, Paco Boya e Pilar Moro mos amenisèren damb tèxti originaus qu'auien hèt entad aquest numerò d'inauguracion d'ETH DIARI -e que traparatz enes huelhes de laguens-. Eth conde de Rosèr Faure le liegeren d'ua faicon corau damb d'auï amics, eth de Paco pera sua hemna Manuela e eth de Pilar pera ua vibranta Elisa.

Estils diferents de cantar, enquia bèra cançon igual en repertòri, Es Corbilhuèrs e es mainatges e mainades deth Taller de música dera alègra e pedagoga Maite mos rebrembèren que ja ère Nadau. Ath delà cau híger es alumnes dera escòla d'Escunhau qu'amièren ara nòsta cantaira Lúcia Mas, mos alegrèren era sala e era participacion tanben mos rebrembèc tot un estil de pedagogia musicau que coma er esturment deth Taller e des cantaires de Les ei fresca e autentica.

Lúcia esplendida, damb ua cançon *a capella* e a plen paumon, qu'artenhec un respectuós silenci dera sala en tot cantaue e un bon aplaudiment. E entà acabar Jan deth grop de Nadau que solet, damb era acordion, mos hèc a rebrembar es nòstes arraiz occitanes e en molti moments mos metec era pèth de garia, en tot mos convidaue ara jòia mès populara entàs besonhs de Centreamerica. ■

ALBUM DE FOTOS

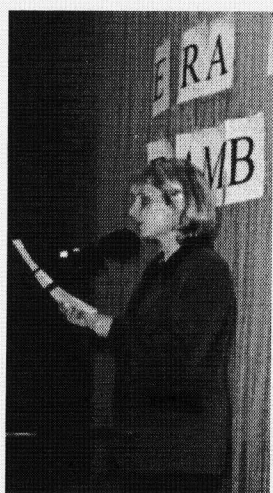
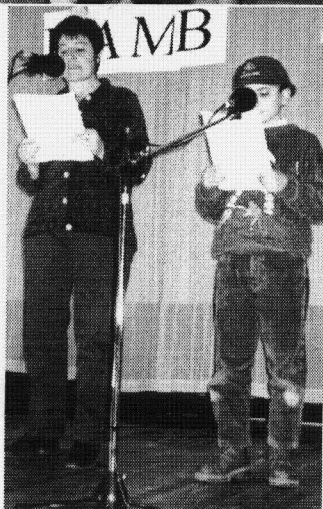
ES SÒS

Ei totauments licit qu'eth ciutadan que hè un donatiu per ua causa de solidaritat volgue saber que se'n haràn des sòs.

Aquest festiavu planifiquèc uns compdes clars dera següenta faicon: se crubèc ua entrada de cent pessetes explicant qu'èren entà curbir es inevitables despenes dera organisacion. Se veneren ues 146 entrades. Es qu'actuèren non auien de pagar, encara que bèth un ac hec. Ena sala, enes moments de mès public, i agueren ues 250 persones.

S'amanic ua caisha precintada peth Notari dera Val: *era caisha magica dera solidaritat*, ena quau se recuelheren, dempús de hèr es compdes redoni, 79.000 pessetes e dètz francs. Era caisha siguec duberta peth notari e mos compdèc eth sòn contengut en tot hèr er acte corresponent.

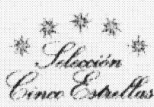
Ara, un còp hèta publica era quantitat de sòs recuelhudi, s'entregaràn a ua ONG qu'actue ena comarca, era setmana de gèr que començarà era aparicion cada dia deth diari.

Benvengut 1999

eth darrèr an deth millèni

*Benvenuti es melhors
moments der an en
compañia des cafès de Torrelsa.
Felicitats e Bon Nadau.*

CAFÉS GRAN GOURMET

SUGRES
Torrelsa

EDULCORANTS
Torrelsa

INFUSIONS
Torrelsa

LLETS
Torrelsa

XOCOLATES
Torrelsa

Torrelsa
La Torrefactora

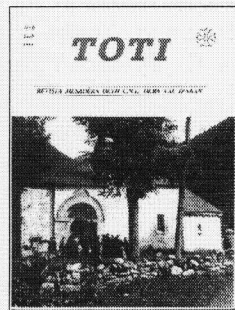
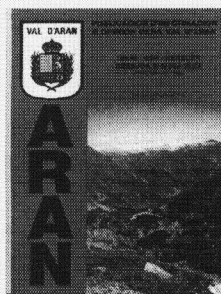
Carretera Val d'Aran, quilòmetre 4,8
Telefon 973 23 67 75 Lhèida
<http://torrelsa.com> · Email: torrelsa@torrelsa.com

VEDENÇA DES PUBLICACIONS HÈTES EN ARAN

ES AUTORS MOS PRESENTEN UN RECORRUT PERA NÒSTA PARTICULAR ISTÒRIA DERA PREMSA ESCRITA ENA VAL D'ARAN A COMPDAR DE 1922 ENQUIA ARA, EN COINCIDIR TAMB ERA APARICION D'ETH DIARI.

per Pilar Barés e Xavi Gutierrez

Aquest article vò èster un repàs linhau ara letra impresa -a manèra de revistes, huelhetons, periodics- hèta en Aran. A despiet dera non-existència d'ua premsa periodica abitua en quias nòsti dies, des des ans vint, mès que pas de manèra contunhada, a existit un interés tà informar des eveniments qu'an passat en parçan. Des dera prumèra publicacion -dera qu'auem notícia- en 1922, enquiad aguesta qu'ara liegetz an passat setanta sies ans; son massa ans per tan pògues publicacions com i an agut, mens des que desirariem.

Açò non preten d'èster un recuell exhaustiu de totes e cadua des publicacions apareishudes aci. Volem dar tiença as revistes e impressi periodics escrits en quinsevolha des lengües d'usatge abitua en parçan, perque se sonque auèssim en compde es escrites en aranés, alavetz que i aurie pòga causa tà condar.

La Voz del Valle, escrita en castelhan -e en aranés er apartat poetic- apareishèc en format de diari en noveme de 1920. En sòn prumèr numerò volien manifestar era espanholitat des aranesi; açò en ua epòca ena que non existie encara era carretera dera Bonaigua, e per tant es comunicacions tancat eth rèste der Estat èren plan malaisides. En subtítol i liegem:

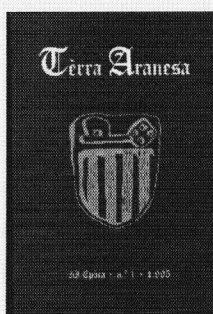
"periódico quincenal independiente, dedicado a la defensa y fomento de los intereses morales y materiales del Valle de Arán". Dirigida per Amadeo Ripoll, condaue tancat un apartat d'opinion -politica, social...-, ua seccion de notícies, ua seccion literària e ua auta d'«amenidades»; era publicitat s'arremassaue tota ena darrèra pagina. Eth 15 d'abriu de 1922 ne ges un numerò extraordinari, ath prètz de 1 pesseta, en format revista; d'aguest numerò ne cau destacar era inclusion de fotografies -lèu totes vedences panoramiques deth parçan- ath delà d'ua cronica femenina dedicada as hemnes deth Marròc.

Era prumèra publicacion imprèssa en Aran (era anteriora la imprimien en Barcelona), siguec *El Valle de Aran*, "publicación patriótica y defensora de los intereses morales y materiales de la comarca", redactada ena casa Pinòs der antic passèg Francisco Caubet. Eth numerò dus, que correspon ath vint de juriòl de 1924, tancat un solet article redactat peth delegat gubernatiu, senhor Humberto Gil, ei dedicat totaument ara visita reiau d'Alfonso XIII en parçan. D'aguest periodic n'auem constància que n'apareishèc bèth numerò mès. Dempús dera decada des ans vint, ans de bona escadença economica, çò que

permetie era concrecion de projectes culturals d'aguest tipe, vengueren es ans neres dera guerra e postguerra. Alavetz apareish *Pax*, "revista católico-aranesa (con licencia eclesiástica)", tancat eth numerò 1 en aost de 1945. Auie eth propòsit d'instruir e amenisar "en beneficio de tantas almas que viven alejadas de la verdad" segon se desprèn dera sua presentacion. De caractèr trimestrau, era sua 'vertat' inclodie -en castelhan- un apartat istoric, un aute literari-poetic, tancat mès d'ua poesia escrita en aranés, notícies locals e ua pagina d'umor. En numeròs posteriors ja inclodie ua seccion d'interès tara hemna dera epòca, ei a dèder: codina, larèr... atau com un suplement interior que prenguec eth nom deth diari adès nomenat: *La voz del Valle*, dedicat a notícies deth parçan. Aguesta publicacion artenhec, aumens, enquiad aost deth 1946.

Dempús d'aguesta trapam un gran uet. Cau demorar en quias darrères annades des ans setanta entà trobar *Terra aranesa*, un des referents tàs posteriores publicacions. Lèu tota en aranés, en ua grafia encara non normalisada, ère editada peth Musèu Etnologic dera Val d'Aran e amia da a tèrme per un equip de redaccion ath delà de d'auto collaborators. Jos era premissa: "Qui tenc era lengua tenc era clau", i auie era volentat de hèr conèisher er auviatge culturau, artistic, arqueologic e istoric d'Aran enes sòns escrits. En aguesta prumèra etapa s'inclodie un apartat d'esvagaments tancat endonvialhes, lipo lapo de paraules e un entrauès. Bènsè que siguec un prumèr prètzhet fonamentau tara normalisacion lingüistica.

Sense deishar d'èster editada pera Fondacion Musèu Etnologic dera Val d'Aran, *Terra aranesa* a ua dusau epòca -tancat arturades ena sua publicacion- a compdar d'abriu de 1995, tancat

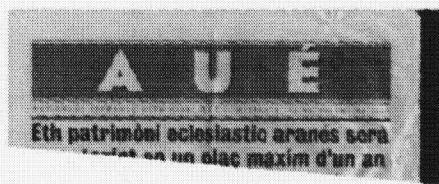

cambis entad açò que hè ath dessenh e as sòns objectius. En tot inclodir apartats de biologia, lengua e istòria, tostemp referits ar ambit aranés, sajarà d'èster ua airina mès scientifica sense desbrembar era sua vocacion culturau.

Era decada des ueitanta ja trapam un màger numerò de publicacions, tant depenentes des organs publics coma privats. N'ei un exemple era revista *Val d'Aran*, iniciatiua deth CITVA (eth prumèr numerò ei der an 1980) e hèta entath torisme, per tant escrita en castelhan; informaue dera nhèu, des estacions d'esquí -quan encara ere dubèrta era Tuca- e dera aufèrta aranesa en generau: tot tipe de servicis, des des gastronomicis, otelèrs... De gessuda bianuau auie format tipe revista: papèr plastificat, abondosa fotografia e imatge.

Ua auta iniciatiua deth CITVA -aguesta ja

enes ans nauanta- siguec era autonomentada "revista de difusion gratuita" *Aran inform* que balhaue sustot donades coma: telefons d'interès, oraris de transpòrt, informacion dera programacion des televisions (franceses inclodides), fòrca quantitat d'anoncis per paraules e quauqua ressenha referida ara realitat aranesa: era vielha division administratiua, o propòstes d'excursions. Tancat format de miei fòli ère de gessuda setmanau, çò qu'explique qu'en junhsèga de 1992 ne trapam un numerò tan anautit: eth 9217, mès pròpri deth sortèg dera tòia de Nadau que d'ua publicacion periodica

aranesa.

Eth tot seguir eth nòste repàs peth temps que cau parlar deth *Toti*, *noticiari aranés*. Eth sòn prumèr numerò que gessec en seteme de 1987. Editat per antic Centre de Normalisacion Lingüistica -actua OFEA- gessie un còp per setmana, generaument eth diuèndres. Eth sòn format abitua inclodie ues seccions fixes: notícies d'actualitat sus eth parçan e un editoriau, ena portada; ua entrevista ena pagina centrau, en tot qu'era contraportada se sauvaue entath léser, tancat ua seccion d'esvagaments: saussèr de letres, crotzament de mots e un apartat d'umor grafic titolat: "eth remoquet dera setmana". Auec un format variable, donc eth m'adeish títol existic tant en forma de huelheton que de revista mesadèra. Aguest darrèr *Toti* acabèc ena epòca dera sindica Busquets, en an 92.

En ambit privat, en concret dera impremta Vidal, se hi era revista *Aran*: publicacion d'informacion e opinion dera Val d'Aran. Neishuda en an 1988 e despareshuda en 1996, ère de gessuda mesadèra prumèr e bimesadèra mès tard e editada per ua associacion nomenada "Amàs aranés". Cau destacar, ath delà dera suenhada portada en color, era fòrca publicitat que i auie en sòn laguens; inclodie, a mès d'informacions locals, un apartat istoric, sense desbrembar era abitua seccion de lengua aranesa. Revista trilingüe, encara que se hège en castelhan sustot, mès tanben en catalan e aranés, e tancat articles bilingües doblats: en castelhan e aranés.

INCOP 2000 ère eth nom d'ua revista mesadèra d'informacion generau dera Val d'Aran, Alta Ribagorça e Comenges. Siguec ua apòsta interessanta peth sòn propòsit de copar frontèras e arremassar es diuèrses sensibilitats e opinions d'andús costats des Pirenèus. Mès que com apòsta d'ua soleta persona, Roser Campmajor, dempús dera mòrt d'aguesta (que non podec veir ne eth prumèr numerò publicat) non gessec ren que quate numeròs mès. Un mes dempús dera aparicion deth numerò zèro dera *INCOP 2000*, en mai der an 94 e tancat eth Conselh Generau nauament instaurat, apareish eth numerò zèro d'ua naua publicacion: *Arenòsi*, huelheton culturau d'Aran, coma se subtítolae ena sua

prumèra epòca. Creat ena etapa dera sindica Serrano, ère un noticiari tancat articles referents a aspèctes lingüistics e istorics sustot, en tot sajar de hèr a conèisher era cultura aranesa en aguesti ambits. En paraules dera sindica: "lengua, istòria e auviatge coma pilars fundamentaus dera nòsta identitat". A compdar de començaments deth 1997 aguest huelheton suprimis er adjectiu culturau deth sòn subtítol en tot passar a èster eth noticiari oficiu deth Conselh Generau d'Aran, tancat era publicacion de notícies referides sustot as prètzhets deth govèrn aranés. Mès qu'aguesta naua etapa auec ua cuerta durada pr'amor dera aparicion der *Aué*, suplement en aranés der *Avui*, subvencionat peth Conselh tancat era finalitat de difòner era realitat aranesa mès enlà deth parçan.

Er *Aué* a estat era unica publicacion tancat format de periodic, mès qu'a calgut demorar fòrca ans entà aué-lo. Tot e non èster premsa diària, era sua aparicion setmanau, coma a suplement deth diari *Avui*, mès enlà dera geografia aranesa, a permès dar a conèisher era lengua aranesa per tot Catalonha, tancat eth potenciau qu'açò represente. Tancat ues seccions fixes: "era entrevista", era seccion d'opinion "eth bramau", "miralhem-mos"... a sabut balhar cabença ara realitat occitana dehòra dera Val tancat er includiment ena darrèra huelha der apartat "Garona enjós".

Non volem desbrembar tanpòc es diuèrses publicacions hètes e editades des des ambits d'ensenhament aranesi, des quaus vo'n citaram mès d'ua. Es hètes des deth Centre de Recorsi Pedagogics, totaument en aranés, com eth *Flòc de trabalhs*, qu'arremassaue es diboishi, tèxti... des escolans aranesi, o *Eth Camishèth*, eth miei de comunicacion deth Centre, qu'ère ua sòrta de recuell bibliografic, de seminaris e d'activitats hètes peth CRP dera Val d'Aran. *Era mainadèra* ère era revista des mainades e mainatges dera antica EGB (des des mès petiti enquiath cicle superior) deth Collègi Public Garona, tancat era colaboracion des sòns mestres, a on se parlaue des diuèrses activitats escolares: viatges, excursions, actes hestius... enes tres lengües oficials d'Aran: castelhan, catalan e aranés, autanplan francés. Ua auta, era editada per alumnat e professorat der antic BUP der IES d'Aran tancat diuèrsi nòms -*Vétula*, *Perezoso's*, *W.C. literario*, *Eth escarrabilhat...*- que tancat periodicitat annau, ère eth producte finau d'era assignatura de periodisme impartida en Institut; sajaue de balhar opinions e informacions de tot tipe, centra des sustot en ambit locau, mès adaptant no-

tícies nacionaus e internacionaus des diaris enes aspèctes que mès interessauen ara joenessa.

Ja vedetz qu'a estat long eth camin enquiad ETH DIARI, ara per ara er unic intent de premsa diària tàs aranesi en aranés. ■

S CIRCUÏT URGELLENC
FELICITE A ETH DIARI E A TOTI
ES AFICIONATS ATH CINE DERA VAL D'ARAN.
VOS DESIRAM UN 1999 DE CINE !

ENGUAN, NON SABI S'ETH REI BALTASSAR PODERÀ VIER ENTARA VAL D'ARAN

(Conde entàs petits, e non tan petits, dera casa) per Rosèr Faure Llimiñana

En entèner eth sòn nòm, Gaston s'estorne-
gèc en lhet. Sa mair, damb era ròba que li
auie premanit entà vesti-se aqueth dia, demo-
raue que se lheuèsse. Eth mainatge, que com-
pdaue damb sèt ans, en tant que metie es pès
en tèrra e se calaue es pantofles, li demanèc:

-“Guairi dies manquen tà que venguen es
Reis, mair?”

Era hemna li responec que ben lèu arribarien,
que sonque mancaue un mes.

Pr'amor d'acò, ena codina, en tant qu'esde-
juau, decidic qu'en tornar dera escòla escriu-
rie era carta ath Rei Baltasar. De tostemps,
aguest ère eth sòn preferit. Quan compdaue
sonque damb un an, en sòn album de fotogra-
fies, ja gessie retratat ena hauda deth Rei nere,
nere com es brases deth carbon en amòrt-se,
e com aguest tostemps li auie portat tot aquerò
que li auie demanat, non auie aut cap besonh
de cambià-lo peth Rei blanc o peth Rei ròi.

Tàs cinc dera tarde, dempús d'auè-se minjat
un talhuc de chicolate damb un tròc de pan e
com era mèstra li auie dit qu'escriuie plan

ben, decidic que per prumèr còp harie era car-
ta tot solet. Enquia alavetz tostemp l'ac auie
escriu sa mair que, coma non sabia escriuier en
aranés, l'ac escriuie en castelhan. Enguan, eth

ac harie en aranés, pr'amor qu'es reis son ma-
gics e ac entenen tot.

-“Planvolut Rei Baltasar:

Coma sonque manque un mes tà que vengues,
tanplan que m'agradarie que me portèsses ua
bicicleta, un avion teledirigit com eth deth
mèn amic Fabian, uns patins de gèu perque
me sò cansat des liniaus, un viatge tà Pòrt
Aventura (m'agradèc tant er aute còp que i
anè, que voleria tornà-i). Tanben voi eth jòc
deth Barça, tà jogar en ordinador de papa, e
ua pilòta signada pes jogadors de fòtbol.

Mair me ditz que non me desbremba de de-

manà-te tanben un morralet tara escòla, encara
que se non me lo pòrtes non m'enfadarè per-
que de ben segur me lo cromparà era, pr'amor
que, coma ei un relòtge, cada dia me ditz que
me lo cau damb urgéncia. En balcon te
deisharè pan e hormatge entà tu, e aigua en-
tath shivau.

Fòrça gràcies. Gaston”.

Era prumèra setmana de deseme, Gaston quei-
guec malaut d'angines e li calec posà-se en
lhet. Eth dimèrcles entenec eth timbre dera
pòrta, e coma sa mair auie gessut tà anar tara
farmàcia tà comprà-li medecines, correc a
campar ce qui ère. Eth cartèr, en tant qu'alon-
gaue eth braç, li dèc ua carta certificada qu'a-
naue adreçada entada eth. En barrar, tot esto-
nat, trinquèc era engolòpa e era sua suspresa
siguec grana quan liegec que l'ac manauè eth
Rei Melchòr e qu'ère escrita en aranés. Era
letra ère plan entenedora, e pr'amor d'açò non
li costèc guaire de comprené-la:

-“Benvolut amic Gaston dera Val d'Aran:

Enguan, non sabi s'eth Rei Baltassar poderà
vier tara tua casa, ne tanpòc tara des auti mai-
natges. En sòn reine, que coma ben sabes ei

en Orient, se i calat un mòstre terrible, de
nòm Er Aganit. En reine de Baltassar jamès
an aut joguets, e de minjar pas massa, mès
ara, Aganit les ac a panat tot. Es mainatge
son malurosi e com an hame ploren tot soent,

e es grani non saben ce que hèr tà consolà-les.
Tà crompar lèit entàs mès petitons, eth brave
Baltassar s'a venut era corona e eth sòn polit
shivau nere, e a jo m'a dat era tua carta, tà que
lo remplaça ena sua visita dera net des Reis.
Ua fòrta abraçada. Melchòr”.

Aquera net, en tot entèner bohar eth vent e vo-
ludà-se es lòses deth tet, es pensaments de
Gaston èren damb aquer mainatge que plo-
rauen e damb eth sòn amic eth rei. En dromí-

se, un mausòn l'acompanhèc enquiara ora de
lheuà-se; un mòstre tan gran coma era tor de-
ra glèisa, calaue era urpa pera hièstra dera sua
casa e les panaue tot aquerò qu'auien ena co-
dina e tanben se n'emportaue es sòn joguets.
En desvelhà-se vedec que tot ère ena sua plaça
e se solatgèc.

Era mair, que mestrejaue en minjador, entenec
a còrre a Gaston peth colidòr en tant que cri-
daue:

-“Mair!, mair!, vau a respòner ath rei Melchòr,
entà didè-li qu'enguan es sòs des mèn joguets
les ac dongue a Baltassar, tà que crompe lèit e
macarrons tàs mainatge deth sòn reine, que
son malurosi pr'amor que non an arren tà min-
jar, e que crompe tanben medecines tada aque-
ri que son malauts e atau se poguen guarir co-
ma jo, que ja me trapi ben det tot”.

E Gaston, atau qu'ac hec!

Eth dia 5 de Gèr, gessec en carrèr damb toti es
auti mainatge que demorauen damb illusion
era arribada des Reis, totun, sonque eth sabie
qu'eth Rei Baltassar non i serie. Era musica e
es tambors des pompièrs cada còp s'entenien
de mès pròp e alavetz, en vedè-les apareisher,
era sua suspresa siguec grana, pr'amor qu'eth
Rei nere, granàs e majestuos coma es auti ans,
maugrat que non portauè corona, tanben i ère.

En passar per deuant sòn, Gaston, lheuèc eth
braç e cridèc a plen paumon:

-“Rei Baltassar!, Rei Baltassar!, sò jo!, sò
Gaston!”.

Eth Rei, en entèner eth sòn nòm, virèc eth cap
tà descurlir qui lo cridaue. En veir eth mai-
natge, arturèc eth shivau, damb era man li hec
eth gèste de que s'apropèsse, l'agarrèc des
braci e, en tot lheuà-lo deth tèrra, lo seiguec
calamic-calamac en shivau. Alavetz, ena au-
relha, li didec:

-“Gràcies ara tua generositat e ara de d'auti
mainatge de per tot, eth mèn pòble non ei tan
malurós. En poder minjar bèth shinhau, es
òmes an recuperat es fòrces e an lutat contra er
Aganit. Ara, aguest ei embarrat en ua tuta e
demore damb paciéncia que retorne era hame
tà gèsser, mès tamb era ajuda dera gent soli-
dària coma tu poderam desterrà-lo tà tostemp
dera nòsta tèrra. Tot e atau, creigui que non ei
just que renóncies a toti es tòns presents, e per
aquèrò t'è portat era bicicleta, pr'amor que te
la cau; tròbi qu'as creishut fòrça e era qu'as ei
petita, e tanben t'è portat eth morralet, perque
tà mair, maugrat que penses qu'ei un relòtge, a
arason”.

E atau siguec coma Gaston aprener qu'en aute
costat des montanhes i a fòrça mainatge e
gent grana que non son erosi. D'alavetz, sage
d'èster generós e solidari, de non maugastar es
sòs e d'avalorar totes aqueres causes qu'a era
grana sòrt d'auer. ■

CARTA ARA VIDA de Pilar Moro

Estimada vida mia:

D'ençà que sò damb tu, non t'as arreatat en
tòn delèri de metè-m'ac de mès e mès dificil e
creigui que enquia ara è superat, maugrat que
damb aprovadòs, totes e cada des pròves
que m'as infligit. Non te prometi cap arren
en çò que hè a d'auti examens des tòns,
aqueri que tot soent hès, atau, sense avisar;
sai pas ce poderè èster sufisements pre-
manida en experiéncia, temps o coneishe-
ments entà contunhar ena traça que tu me
mèrques.

Didie quaquarè de gran que, “entad aqueri
que pensen, era vida ei ua comèdia; entad
aqueri que sentissen... ua tragèdia”.

Creigui qu'entàs que non mos sentim
comòdes ena simpleta de subreuié-te, tu ès,
ath delà d'ua tragèdia, un desfis insolent que
te presentes damb tot eth tòn poder dauant es
febleses d'aqueri en qui as talents d'installà-
te-i. Totun, plan estimada vida mia, entà toti
es poblants deth mon, es que pensen o sentis-
sen, tu non existisses entà hèr perdurar era
grisor o mediocritat. As estat concebuda entà
que se lute herotjament ena recèrca constanta
der unic objectiu que te sabi veir: arténher era
felicitat.

E que melhor qu'aguesti dies de Nadau, quan
toti mos desiram bonur e gòi, entà permetè-
mos d'èster, ath delà de ipocrites, un shinhau
pretenciosi. Tu mos as inculcat era felicitat,
mo'la as hèta a veir coma quaquarren etèri,
mès en realitat, ¿qué sabem d'era, dera sua
tangibilitat? Ça'm par, dera felicitat, que non
coneišem pas arren sonque era granor dera
sua demana. Ei un projecte radicaue ideat entà
inconformistes; damb arren n'auem pro.

E jo gòsi en aguesti dies de proclamà'c pes
carrèrs deth mon, ath dessús deth car fantastic
dera utopia, e, a despriet que per felicitat, es
mies neurones non arthenhen a processar
aquèrò que dure mès d'un moment, aprener,
aquèrò òc, a relativisar eth temps; sò en mèn
legitim dret de cridar ara collectivitat
quaquarren un shinhau passat com “voi èster
erosa”, encara qu'entad aquèrò eternisa era
administracion des mies insatisfaccions e ges-
tiona ara mia manèra es maus des auti que
genèr era recèrca constanta en marc dera mia
pròpia, unica e intransferibla istòria.

Dilhèu era mia conducta non me garante
era arthenhuda d'aguest objectiu mès colaborarà

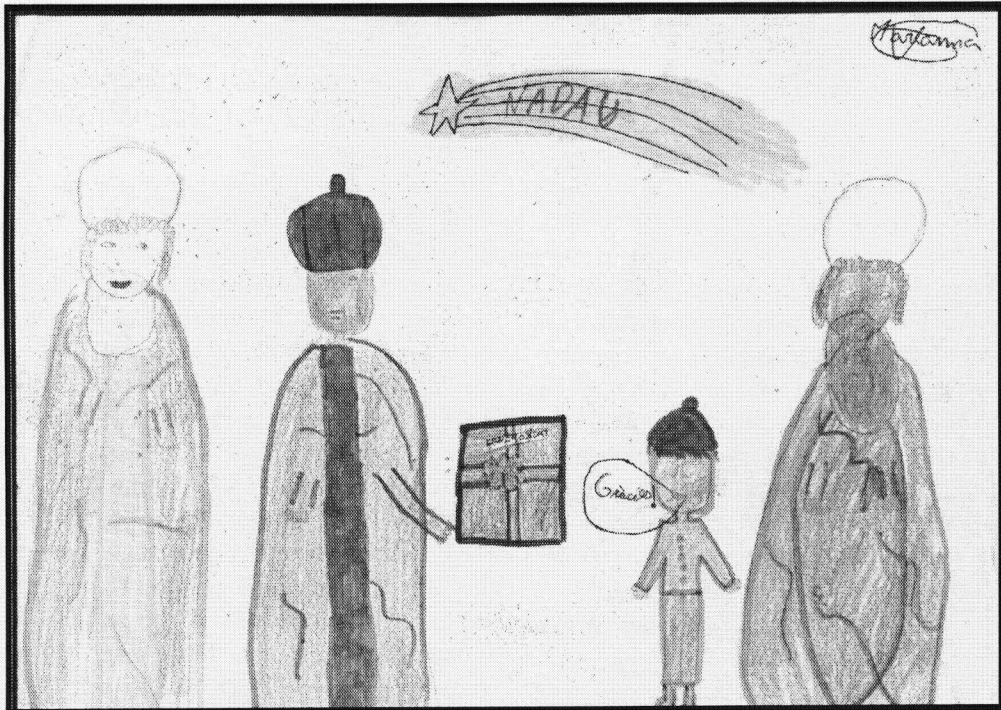
entà pretenè'c, donc era paralisi emocionau
non harà sonque anullar quinsevolha
apariéncia d'evolucion personau.

Ebè, estimada vida, en aquestes hèstes de
Nadau torrom de chicolate entà uns o inje-
cions gigantèscas de dolor e amargor entà
fòrça d'auti. Cares d'alegria, consum desme-
surat, empachi e bèra vomegadera. Hèm enlà
es rancures ath torn d'ua taula en familia,
empassem-mos ben entà laguens faussetats.
Carrèrs plan beròis e vestits de campanetes
luminoses, comèrci que competissen pes
mielhors decorats, valors tradicionaus recon-
vertits en gigantèscas operacions de mar-
queting.

Ei Nadau entà toti, encara qu'aqueth mainatge
non comprene ce per qué eth sòn Pair Nadau
li hè present d'un camionèt de “tot a cent”, en
tot qu'eth sòn amic receper era “Play Station”.
“Torna tà casa entà Nadau” vielh eslogan der
espòt televisiu qu'an darrèr d'an, m'a provo-
cat, ath laguens, engüegiues emocions e ino-
centes malenconies. Dies farcidi de gaujor de
ficción, coma se se tractèsse d'un capítol deth
“Un mon erós” deth gran Huxley. Dies
alègres de patz e prosperitat qu'intègren era
felicitat coma valor absolut en tot lúder en
temps e en espaci a on tot soent non i è arrés.
“Nadau, Nadau, òh! doç Nadau”, a despriet
d'èster convençuda des tues ipocresies, m'en-
comanes er engüeg e te cales laguens de jo en
tot engarrapà-lo pòga pòc entà hèr enlà quin-
sevolha calma, quinsevolha quietud espiri-
tuau.

Plan estimada amiga mia, t'enganhès enes
tòns compdes e te trompès d'epòca damb jo.
Ara, ja me didaràs ce com se hè entà creir
qu'eth mon ei mon se sonque jo lo reconeishi
atau, o ce com caminar pera corsèra intransi-
tabla dera continha fiscalisacion dera mia
consciéncia, dera introspeccion, dera incom-
prension, o dera pression que supause era
transgression des tòns desirs.

Aué, coma ager, a despriet d'èster Nadau e
d'èster obligada d'aumpli-me de gòi, deishà-
me, permetè-me estimada vida mia, que me
cuelhe eth pesimisme-realisme e torna a de-
manà-me s'ès digna de meritar toti es mèn
trenacaps. Eth temps, gran mètge de toti es
temps, m'esclarirà aquest dubte. Enquia
alavetz, qu'es ans a vier siguen erosi, s'eth
mon seguís perpetuant-te. ■

TOTI ES QUE
TRABALHAM
ENTORN
D'ETH DIARI
VOS DESIRAM
UN BON 1999

UN DIA DE CALENDARI

de Francès Boya.

Es chiscles deth huec retronissen ena humenèja, com un batèg de vida en aqueres ores mòrtes dera auba. Com cada dia, arrinqui era huelha deth calendari e lanci eth dètz-e-nau de deseme, dia de Sant Nemèssi, en huec. Tanplan qu'un dia es pòt cremar com ua huelha de papèr entre es branques deth hirèshe! Tota era vida cremada huelha darrèr de huelha, papèr darrèr de papèr. Èren es darrèri dies d'aqueth gròs almanac que repòse sus eth palmar dera humenèja. Sonque i demoraue eth mendre espessor des onze dies que mancauen tà acabar er an. Passè eth dit peth cant des huelhes e m'arturè en dia de Nadau. Aquiu, acalat entre es dies de papèr, i ère un vint-e-quate que non auia cremat.

M'agrade, en aguesta ora en qué es ombres dera net bastissen eth dia, guardar laguens dera taça de cafè, com s'en aquera neror i veiguessa eth hons dera memòria. Seishanta tres ans compdadi en fines huelhes de calendari, mès fines tanplan qu'es mèns rebrembes enganholi. Me còste saber quin siguec eth primèr Nadau que passè en Aran. Siguec en trenta sies o eth trenta cinc? E aqueth aute en qu'estreèrem aguesta casa...? en cinquanta!. Aquerò ac rebrembi de plan. Nheuau aqueth dia, com aué...

Barri es uelhs tà guardar pera hièstra, e m'envadís era flaira maitièra deth cafè. Tostemp è pensat qu'aguesta aulor deth cafè e dera lenha son era anima deth maitin; d'aquera ora que non ei ne net ne dia.

Aguest vint-e-quate, damb eth Nadau diboishat en un Pair Nadau rialhèr e arrincat d'un vielh almanac francés ei era mia memòria. Un vielh tròç de papèr convertit en un passatge que me retorne tàs pregonditats dera taça de cafè, aquiu a on viu encara d'ua mainada de sies ans perduda en ua net de nhèu.

Auïem gessut de casa en plena net. Un ome auie tustat ena pòrta damb insistència e Mare m'auie desvelhat energicament. Auie era cara holada d'auer plorat tota era net; l'ac notè en ua amorassa umida que repetie soent ena mia gauta en tot me cauçauè damb dus parells de michons e ues bòtes. Er òme demoraue ena codina damb eth barret estronhat entre es mans, com s'en aqueth gèste volesse enegar era sua pòur.

-Tà on vam Mareta? - l'auie demanat abantes de dormí-me.

E quan sagè de tocar aqueth silenci dera respòsta, trobè es sues lèrmes que me punauen era man.

Quan me desvelhè ère de dia. Er auto auançaue per un camin nheuau. Nheuau ues gròsses palomes blanques que vestien de iuern totes aqueres cases qu'ara apreishien a cada costat deth carrèr.

Mare, m'auie pres amorosament en braça, e totes dues caminauem darrèr der òme dera casqueta. Le seguirem per carrèrs estret e barradi de nhèu, a on shomaue ua aulor fòrta de hiems e bestiar embarrat enes bòrdes. Ara fin, trobèrem eth portau d'un corrau e per estret camin de nhèu entrèrem ena codina dera casa. Un òme mos guardèc damb indiferècia. Ère setiat ath cant d'un huec escarrancit a on pelaue lates d'aurassères damb un guinhauet de pòcha.

-Bon dia- diguec er òme dera casqueta. Er aute lèu sense guardà-le le contestèc. - Qui etz vosaus... es de Tremp?

-Sí- contestèc eth dera casqueta. -Aquí teniu l'acordat, el que manque us u donaran a l'arribar a puesto-. Didec en tot deishar un sarpat de sòs dessús dera taula.

Er aute assentic damb ua rialha e contunhèc damb aquera faena de pelar es lates d'aurassèra.

-Aneu amb compte- sentencièc coma despedida eth dera casqueta-. *Els soldats ens han vist al port i quan se n'adonin que les dones ja no són a Tremp, regiraran el país de dalt a baix, amagueu-les bé o no cobrareu el que us falta.*

Amorassèc era mia cara, en tot li adreçaue ua rialha que volie èster de coratge tà Mare, e que sonque arthenec mèter en evidència era sua pròpia pòur.

Er aute se lheuèc dera cagira e dauric ua trapa qu'i auie jos era taula dera codina. Un còp daurida hec un gèste damb eth cap tà demanà-mos que entrèsem. Mare tornèc a sarrà-me contra era e jo pressentí era sua pòur en bategar accelerat deth sòn còr. En tot plorar mos sumergírem en aquera escuretad absoluta dera còva impregnada d'ua fòrta flaira a hlorit, que sonque podia mitigar en tot shomar era aulor deth còs de

mare que me protegie de tota aquera misèria damb un mon de paraules e cançons creat en petit espaci que i auie entre eth sòn còs e era amplada der abric que me caperaue. Passèrem ues longues ores enquia qu'era trapa se dauric un aute còp dessús deth nòste cap e era veu der òme mos hec a gèsser tara superficè dera codina. Ara i auie mès gent. Ua vièlha que se cauhaue ath cant deth huec, un aute òme mès vielh e ua hemna que tanben vestie de nere.

Er òme portauè guètes dessús des bòtes de claus e s'auie metut ua capa damb ua capucha de pèths que sonque gèsser en carrèr se metec dessús deth cap. Arrés diguec ua paraula. Sonque eth tapatge dera pòrta en gèsser trenquèc eth silenci dera nheuada que pòga pòc anaue hèn a créisher eth celh des carrèrs.

Mare me portauè en braça a estones, e a estones caminaue darrèr d'era, seguint era tralha que marcauen es raquetes der òme. Tremolaua de heired, quan Mare le diguec ath de dauant que calie arturà-se ua estona, tà que jo poguessa reposar. Era net èra barrada e sonque se veiguie quauqui mètres peth dauant nòste. Era lanterna der òme tot just servie tà enlumenar es sues bòtes, e quan Mare insistic en que calie tornar, er òme se virèc enfadat e li dèc era lanterna en tot digue-li que cerquèsse era eth camin, qu'eth se l'auie perdut. Passèc un instant damb era lanterna estienuda sense que Mare gosèsse prenè-la. Ara fin, eth cambièc de direccion e caminèrem ua longa estona enquia trobar ua cabana hèta de pèira e damb un tet de palha que demoraue caperat jos eth celh dera nhèu.

Passèrem laguens e tornèc tara intimitat d'aqueth mon coneishut que se conformaue enes interiors der abric de Mare enquia que me desvelhèc ua hòrta discussion. Jo era en un jaç plaçat dessús de dus bancs, e quan daurí es uelhs, vedí que Mare auie ua pistòla ena man e menaçauè ar òme. Era non diguie arren, ère apuada ena paret dera cabana e auie eth semblant palle.

Er òme marchèc, e Mare tornèc ath mèn costat, tà, amorosament, amorassa-me eth peu damb es sòns dits. Jo ja non me sentia damb fòrces tà plorar e me deishè engolopar un còp mès per aquera melodia doça que mare me shevitejave ena aurelha, pegades totes dues dessús der estret espaci que demoraue entre es dus bancs.

Quan vedèrem entrar ad aqueth òme, gran com un sanpau, pera pòrta, a Mare se l'enlumenèc era guardada. Dilhèu siguec era sua rialha sharmanta, o veir eth morralet que metec dessús dera taula dera

cabana e d'on treiguec pan e masca tà compartir damb nosates. O dilhèu aquera huelha de calendari que me regalèc, damb un diboish de Pair Nadau. Tanplan, jamès li demanè a Mare, se com auie arthenhut qu'aqueth sharmant Fernando apareishesse aqueth maitin damb eth sòn morralet e era sua escopeta, disposat a portà-mos tath cap deth pòrt d'Òrta. Tant ère, a compdar deth moment en qué aqueth òme me prenecc damb es sues mans granes, tà plaçà-me dessús des sues espatles, tant Mare coma jo mos secodírem eth pes dera pòur que mos auie acompanyat des de qu'abandonèrem era nòsta casa de Tremp.

Rebrembi aqueri paisatges blanqui, visti des d'aquera ennautida espatla que me carrejaue, e un heired ahielet que me talhaue es mans e era cara. Totun, quan guardaua en darrèr vedia era rialha de Mare confiada e decidida de trobar aquera cabana qu'apareishesc com un encantèri deuant nòste. Papa demoraue ena pòrta sense aqueth uniforme damb que m'auia acostumat a vedèle pendent es sues curtes visites tà casa. En vedè-mos, correc de cap a nosates tà abraçà-mos, e tot plorant mos didec:

- "Bon Nadau" -

collage fotografic Paz Marín

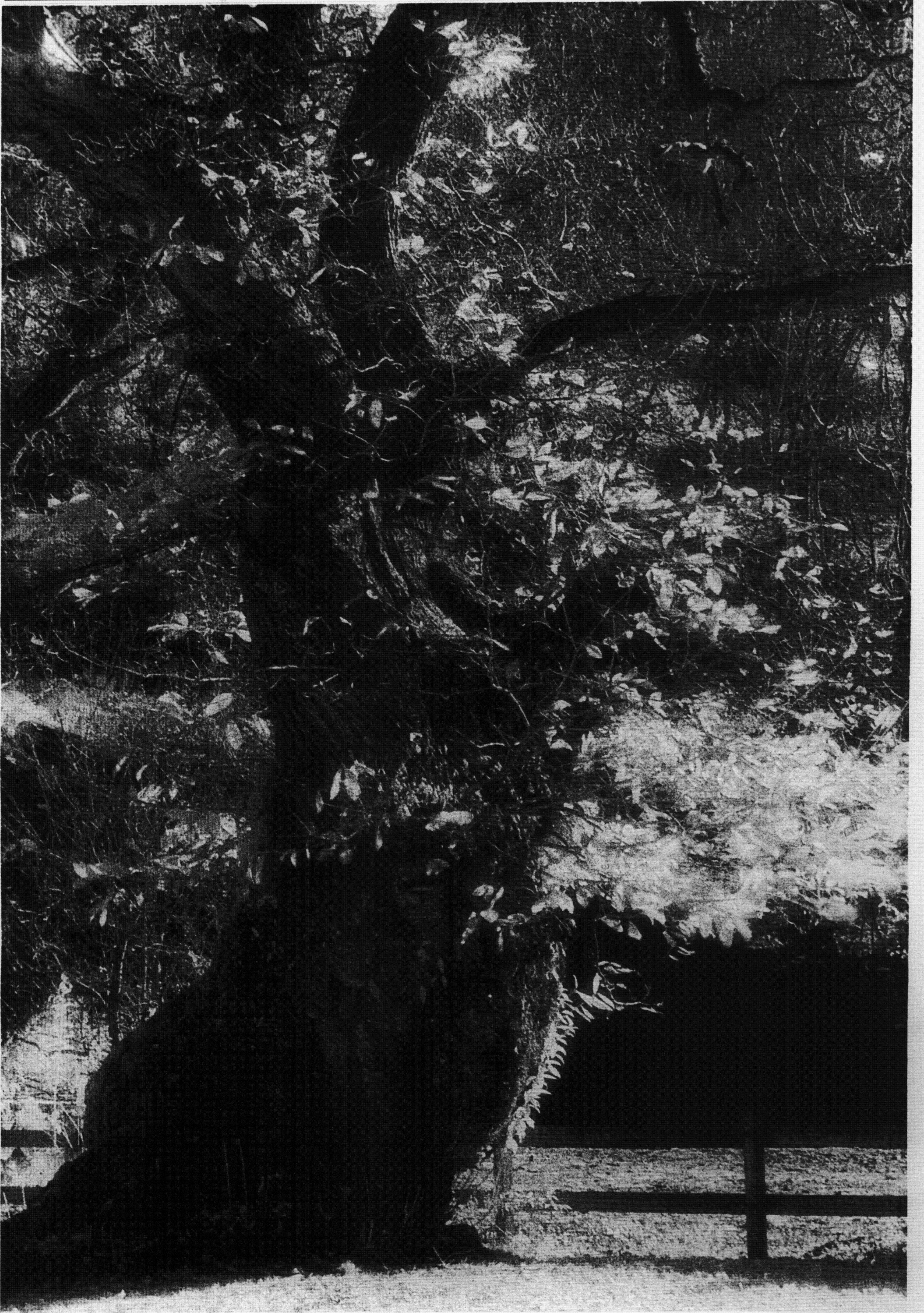
BRIC BRAC

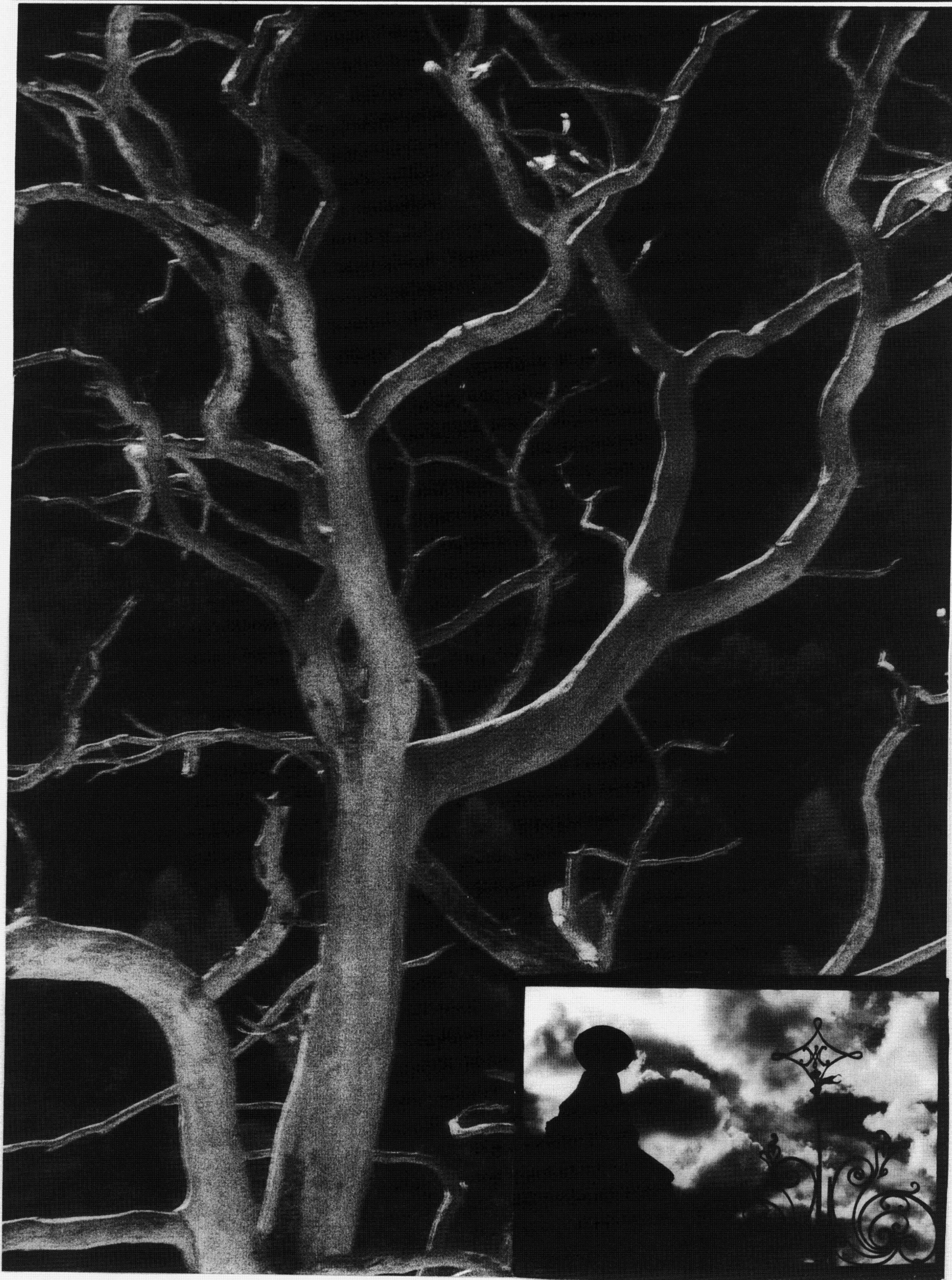
de Pepita Caubet

Camin ensùs, nhèu naua,
shuta, blanca e ben sarrada
se planh en caushigá-la.
Bric brac dejòs des pés...
Pes costats, arbes de fines branques
de helha ben despolhadi
sostien damb pena
tota aquera nheuada,
mans d'artisan la i an plaçada!
Bric brac... camin ensùs.
Ath traslutz d'aqueres branques
un céu sense color,
sonque bric brac dejòs des pés
arren botge, ne un audéth.
D'auti arbes d'autes branques
potentes e fòrtes,
pins e auets sobrecargats
damb auba e doça hlatsada
qu'arredonis es sòns formes;
coma ua mair amorosa

sostien era rica carga.
...Non te botges...
Qu'arren trinque eth silenci
d'ua torde misteriosa.
Bric brac.... camin ensùs...
Ath miei de tanta quietud
un auet se balancege
sense parar e sense préssa.
-Non te botges! Que li diden.
-Me bodtgi perque me móri.
Só malaut e ja m'acabi.
Deishatz-me creir que só viu
aué qu'encara só dret,
Sò tant gran que tóqui eth cèu...
Mès deman ja seré en tèrra.
Bric brac... camin enjòs...
Ath darrèr quede era patz
d'un bòsc vestit de blanc.

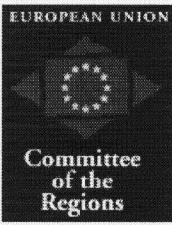

ERA IMATGE COMA POËSIA

Paz Marín

Article originau qu'ETH DIARI a encomanat ath president deth Comitè des Regions d'Euròpa dera Union Europèa, senhor Manfred Dammeyer.

Eth Comitè des Regions d'Euròpa

Ues regions més fortes entà ua Euròpa més fòrta
Era Euròpa des regions ja marche. Era creacion d'un parlament escocés s'a decidit, lèu dempús (de) 300 ans dera acta d'Union tamb Anglatèrra, e es gallèsi tanben vòlen auer era sua pròpria assemblea. En Itàlia se qüestionen era reorganizacion deth sistèma federau en tot qu'Àustria considèra era reestructuracion der Estat federau e eth renfortiment des poders des *Länder* (autonomies). En Soècia, en Finlàndia e d'auit païsi quaquas regions son en procès de cambi o se ven atribuir nau poders. Per çò que hè ara UE, se reconeish cada viatge mès qu'ei mès eficaç e practic bastir politiquas innovadores a nivèu regionau, amassa tamb es regions, que pas a partir deth centre, tamb era ajuda des Estats membres. Aquerò qu'ei vertat per exemple enes "pactes territoriaus entar emplec", a trauers des quaus s'a instaurat ua naua forma de colaboracion, mès dirècta, entre era Comission europèa e es collectius locals e regionaus. Aguesti pactes pòrien servir utiliment de modèu entà ua futura cooperacion en encastre des hons estructuraus.

Eth president deth Comitè des Regions, Sr. Dammeyer tamb Jacques Santer, president dera Comission dera Union Europèa.

Era possada deth Comitè des regions.

En instituir eth Comitè des regions, Euròpa s'a dat ua naua cara, naues veus e un nau pes. Dempús de quate ans d'existència, eth Comitè des regions s'a convertit en un organ de tipe parlamentari laguens deth quau era representacion personau pes responsables locals ei era norma. Es membres deth Comitè des regions son originaris de toti es Estats membres e participen tamb orgulh e tamb plia igualtat en foncionament d'aguest organisme, ath delà des grans diferències de cultura, d'experiències nacionaus, de tradicions e de poders democratics. Ei aquí a on demore era fòrça deth Comitè des regions. Era desparietat local e regionau hè qu'es proposicions de legislacion europèa siguen analisades de manèra aprigondida d'acòrd tamb era complexitat des dièrsi escenaris locals e regionaus. Es opinions emetudes peth Comitè des regions ara gessuda d'aguest procès son uns esturments politics pertinents que, tengudi oportunament, pòden servir de pista entara posteriora metuda en marcha d'actes legislatius enes Estats membres.

Pendent era sua cuarta existència, eth Comitè des regions a endonviat a balhar a trauers des sues opinions, ua possada as discussions politiquas enes Estats membres respècte ath papèr des sues regions e collectivitats locals. Eth resultat ei ua presència d'ara enlà naturau e justificada des representants regionaus ena escena europèa. Eth primèr prètzhet ath què s'a atelat eth Comitè des regions enes quate primèras annades d'existència non a pas consistit en definir es regions, senon en permèter era cooperacion dirècta e era metuda en hilat des sòns membres entà integrar es ciutadans europèus enes processos de decision. Se tracte d'un auanc qu'arrés non aurie credut pas possible non hè que dètz ans e que reflectis ben era adesion des pòbles ara idèa dera descentralisacion e dera regionalisacion.

Era Acta unica europèa de 1986 a estat eth senhau d'ua evolucion positiua enes actituds des Estats membres tamb es regions. Dempús,

eth Tractat de Maastricht de 1992 a codificat ua bona part d'aguest nau respecte. Era creacion deth Comitè des regions significa qu'es representants des regions comencen a èster ua fòrça collectiua en Euròpa e non son sonque autors isoladi tamb ua capacitat mès o mens grana de hèr passar idies. Segontes er article 146 (e en foncion des constitucions nacionaus), es region son autorisades a préner part enes amassades deth Conselh quan siguen debatudes qüestions referides ara sua jurisdiccion, en tant qu'era introduccion deth principi de subsidiarietat significa qu'era accion dera Union europèa ei limitada en toti es dominis a on non a es plei poders. Aguest principi ei, en consequència, valid entath conjunt dera UE e entàs sòns organs e servicis autorisadi a toti es nivèus.

Ara com ara, sonque es regions an hèr valer fermament qu'eres son eth nivèu de poder mès apte tà tractar qüestions que les pertòquen directament e se eth sòn camp d'activitat non patís restriccions, mès qu'ei, ath contrari, en camin d'estiené-se, ei bon entad aguesta combativitat dera que ne son deutores. Es accions comunes qu'es regions e municipis an emprenut laguens deth Comitè des regions, totun açò, non an pas borrat de còp es diferències que les desseparen, ne suprimit es divergències de posicion en çò que tanh a tau o tau politica, com ac an hèr veir es animats debats der examèn, en session plenària, de cèrtes opinions e a on s'an pogut veir quaquas regions afrontades a d'outes. Es desacòrds que soent apareishen en aguestes discussions, càmbien segon es subjèctes o reflectissen es dièrsi agropaments regionaus (geografics o tematics). Atau, er anonci emetut peth Comitè en 1994 sus era reforma dera organizacion comuna deth mercat entath vin a revelat un antagonisme entre es opinions des regions viticoles deth sud dera Union e dera rèsta d'Euròpa. Un aute exemple: s'eth Comitè des regions s'a pressat en préner partit, tamb ua plan grana majoria, entà ua politica activa d'Euròpa en favor der emplec e entara incorporacion en Tractat d'un capitol sus er emplec, eth dossier qu'a estat longament debatut, en gèsser de vedences politiquas dessemblantes.

Reestructuracion e estabilisacion

Es quate primèri ans dera existència deth Comitè un estat de tracàs, pr'amor qu'a calgut organisar, en un cuert espaci de temps, er aparelh administratiu besonhós entà assitir sòns membres en sòn trabalh politic e s'an agut d'acostumar ara idia de deliberar sus qüestions politiquas entre representants des collectius locals e regionaus. Era presa de possession deth personau administratiu e politic deth Comitè ei un hèr d'ara en dauant e aué en dia ei pliament operatiu. S'an creat quate grops politics tà permèter as sòns membres de trobà-se entà esclarir es sues opinions e garantir qu'es nòsti trabalhs contunharàn en ua linha politica coèrta. D'un aute biais, eth tractat d'Amsterdam aurà igualment per efècte era supression deth protocol 16 e renfortir atau madeish era independència dera administracion deth Comitè, que l'aurà de servir tamb plia leiauatad e ua eficaçia maxima. Ena pròpleu etapa que calerà traussar calerà accentuar eth perfil politic des prètzhets dera nòsta institucion. Es utissi entà

hèc ja son, lèu toti, enes sues mans, pr'amor qu'ena session plenària constitutiva de hereuèr de 1998, es sòns membres an aprovat ua reorganizacion des sues comissions çò qu'implique focalisar, tematicament e politicament es sues activitats entath trabalh de hons. Gràcies ad aguest cambi, nosati seram capables de respòner tamb mès agilitat as sessions dera Comission.

Grani ahèrs tractadi

Era relacion de tèmes aprovadi enquia ara peth

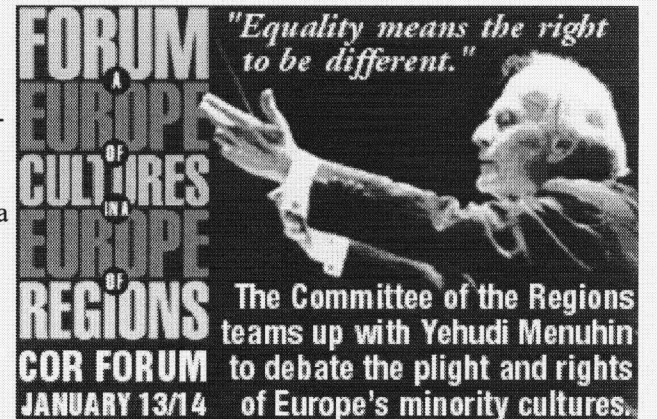
Comitè des regions mòstre que, quantitativament, es dedicats as politiquas de mieï ambient son es primèras; era agricultura e era politica regionau aucupen eth dusau e tresau lòc, seguides pes transpòrts, era politica economica e era politica sociala e der emplec. Eth numerò des tèmes e era sua desparticion rebaten atau madeish era importància respectiua atribuida as dièrsi sectors dera politica europèa. Es quate

annades haràn aparèisher d'auit accents, pr'amor qu'eth CdR serà des d'ara consultat sus uns tèmes mès vasti atau que per un nau interlocutor, eth Parlament europèu. Convié, totun açò, de préner en tot tier compde d'ara entà dauant cèrti punts d'un interès politic particular, eth primèr des quaus e mès important serà eth "paquet" de propòstes qu'era Comission presentèc eth 18 de març d'enguau entara transposicion legislatiua dera Agenda 2000. Aguest conjunt conten ues proposicions relatives as disposicions qu'amien era agricultura, es hons estructuraus e de coèision, es esturments de preadesion, es perspectiues financèras entath 2000-2006 e es perspectiues financèras corregides e aumentades entàs hilats transeuropèus. Aquerò servirà de basa tà un debat de grana importància peth quau eth Comitè estudiarà era qüestion dera coèrta entre es objectius assignadi as hons estructuraus e es prioritats politiquas qu'an establertes es ciutats e es regions d'Euròpa, com era creacion d'emplec, eth desenvolopament constant o era luta contra era exclusion sociala. Un des problèms importants d'aguest examèn consistirà a extrèir un metòde viable entà reformar era PAC (Politica Agraria Comuna), mès que calerà igualment dedicà-se de manèra especiau a reclamar ua associacion a part sancera entre era Comission e es collectius locals e regionaus en toti es aspèctes dera aplicacion des reglamentacions. Aguestes discussions sèmble que seràn d'un còp àrdues e potenciaument conflictives mès qu'eth Comitè des regions a eth besonhós pes politic entà desbocar es compromissi politics que calguen, qu'auràn de fonamentà-se sus era subsidiarietat e era solidaritat. S'artenham ua formula que dosifique d'ua manèra eficaça es interèsses representadi en Comitè des regions, auríem de poder deishar pas a un compromís politic equilibrat en Conselh e en Parlament a darrèrs de 1998. Entre es auit dossiers qu'an un interès politic de primèr orde, cau mencionar es proposicions relatives ath desenvolopament urban, es perspectives europèes tà fomentar es recorsi des païsi e era

contunhacion deth debat sus es repercussions qu'es pactes territoriaus entar emplec auràn ena politica estructurau europèa.

Moviment generau e aliances

Aué en dia qu'era Euròpa des regions a devenut ua veritabla institucion, es dièrses regions an d'èster examinades tà veir se son capables de préner iniciatiues e defèner es sòns pròpris interèsses. Actuament s'observa cada còp mès ua clara tendència a limitar era cooperacion

Anonci deth Fòrum "Euròpa des cultures en ua Euròpa des regions", organizat peth Comitè des regions es dies 13 e 14 de gèr de 1999.

entre es regions (cooperacion bilaterau e multilaterau ena màger part de d'institucions interregionaus), as administracions comunes en Brussèlles e a ua participacion fructifera enes programes comunitaris. Ei just, sense cap dubte, qu'es regions entenguen qu'an uns interlocutors e aliats e sàpien qu'es sòns interèsses mès concèrtes son representadi e qu'an fòrça possibilitats d'èster tengudes en consideracion, mès qu'eres non an pas de pèrder de vista eth hèr qu'era cooperacion ei igualment un factor de consolidacion deth sòn plaçament en tant que region e de renfortiment dera sua capacitat entà actuar de manèra autonòma. Segontes eth pròpri punt d'enguada, cada observador balharà ua responsa diferenta ara qüestion de saber en quina mesura era importància cada viatge màger des iniciatiues amia des entà Brussèlles a estat un trebut ara concrecion deth potenciu d'autonomia des regions. En aguesta atmosfera conflictiva, fòrça regions s'estimen mès cooperar tamb era Union Europèa abantes que confrontades as reticències manifestades pes govèrns centraus, pòc desirosi d'establir un dialòg dirècte tamb es autoritats infranacionaus, e demanaràn er emparament deth Comitè des regions entà poder influir enes processos de decision a nivèu europèu.

Era Euròpa des regions a entrat en ua naua fassa e pren forma pòga pòc. Plan auançada balhant as regions ua màger libertat d'accion enes dièrsi Estats membres europèus, carregarà d'auit reajustaments. Evidentament que non i a cap de "doctrina europèa dera regionalisacion" e Euròpa se limite a manar uns sinhaus qu'influïssen ena evolucion de cadun des païsi, que depenen tant de factors intèrns, coma d'istorics e geografics. Aguestes relacions assoliden era idia qu'era "Euròpa des regions" ei ua sòrta d'expression abituau laguens dera diuersitat e eterogeneïtat que carrega. ■

ERA
PENHA BARCELONISTA VAL D'ARAN
FELICITE A ETH DIARI
Apartat de Correus num.24. 25530 Vielha

SALUTACION

DETH PRESIDENT DERA GENERALITAT

Era Val d'Aran, ei a díder, era Catalonha aranesa ei era mès singulara des tèrres catalanes. Ei era sua singularitat complèxa que mos hè mès arrics collectiuaments e que mos aunoire a toti damb era sua existéncia. Vielha tèrra, damb ua natura que sembla que volgue esdevier termièra, mès solidària e catalana entà tostemps. Parlaua d'aunor e i persuti, pr'amor que gran aunor ei que, en aguest vielh cornèr deth mon qu'ei Aran, a on s'an bastit grani edificis e granes empreses

e a on s'active cada dia era vida social e economica, un diari en aranés -er ocitan que se parle en aguest bocin de Catalonha- sigue ara portantve e normalitat diària. Un diari en aranés entà Aran ei un luxe delicat e selècte, que cau laudar e encoratjar. Ac hèsqui damb era man en còr, perque aguest triomf dera Val ei ua auta petita victòria catalana.

Atau, era Val d'Aran ei un orgulh de Catalonha, perque dèishe qu'es catalans, collectiuaments, portem ara practica çò que tostemps auem reclamat. Er exercici de libertat qu'implique Aran ei ua constatacion deth nòste gust pera libertat e deth nòste respècte dera diferéncia. Per açò eth nòste Estatut d'Autonomia, emparant-se en ues allusions generalisades dera Constitucion, establic ja en 1979 eth re-

coneishement e era actualisacion des peculiaritats istoriques der Aran. En aguest ahèr i an collaborat, des der an 1980 enquia ara, es successius govèrns autonòms de Catalonha. Deishatz-me rebrembar, coma exemple, eth trabalh insistent e decisiu que hec a favor dera normalisacion der aranés era senhora Aina Moll, quan ère directora generau de Politica Lingüística.

Ère eth prumèr camin, un camin que, gràcies ara iniciatua des madeishi aranesi, concretada en centre d'estudis Vivéncia Aranesa -definit significatiuaments coma Aula Euròpea des Pirenèus de Vielha- arribè ara un diari ena lengua pròpia. Ei important e significatiu que i age en Aran qui, sense desbrembar eth progrès materiau, s'aucepe des questions d'un aute signe autan imprescindible.

Longa vida a "ETH DIARI". Pendent-

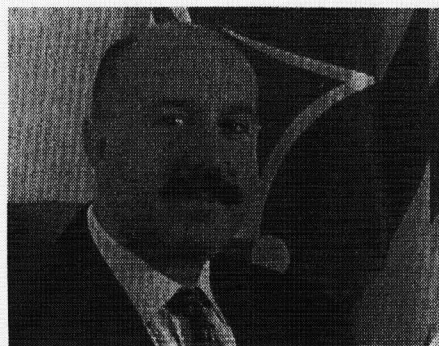
fòrça temps, es planes setmanaus der "Avui" en lengua aranesa an estat exemple e revulsiu en tota Catalonha. Qu'ara ua comunicacion d'aguest tipe se pogue establir des deth madeish Aran e diàriaments ei un progrès e, coma è dit adès, un luxe. Progrès e luxe meritats, que exigissen esfòrç e contunhitat, condicions que non an de mancar pr'amor qu'an estat presentes e decisiues en totes es granes realisacions araneses.

Un nau diari ei ua auta possibilitat de comunicacion e de libertat. Un nau diari aranés, ath delà, ei ua manifestacion d'autenticitat e de firmes conviccions. Es qu'ac hèn, ac hèn e ac contunharàn hent, Catalonha a, des d'ara, un aute motiu entà èster orgulhosa d'aguest petit bocin de pàtria qu'a en còr deth Pirenèu. ■

Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya.

TAMB ERA GESSUDA DETH NUMERÒ ZÈRO D'ETH DIARI, ETH SINDIC D'ARAN, SENHOR BARRERA, MOS ADRECÈC UES PARAULES D'ENCORATJAMENT QUE JA PUBLIQUÈREM, MÈS QU'ARA, PLASAMENT, TORNAM A AUFRIR AS NÒSTI LECTORS.

ES PARAULES DETH SINDIC D'ARAN

Ei ua iniciatia fòrça valenta pr'amor qu'ei plan dificil subreviuer ena premsa escrita. Vos desiri qu'ajatz sòrt e que sapietz impactar e captar era dinamica dera Val d'Aran e qu'açò sigue era pèira filosofau que vos permite amiar entà dauant aguest projècte. ■

UN DIARI ENTÀ UA LENGUA

En moment de redactar aguesta salutacion non sabem encara, coma ei òbvi, se Catalonha serà pòc o fòrça agraciada damb era loteria de Nadau deth 22 de deseme, data propèra ara aparicion d'aguest prumèr diari en aranés. Mès, en tot cas, as aranesi ja les a tocat eth gròs perque era notícia d'un nau mie de comunicacion escrit intègraments en aranés a d'èster extremadament positiua entara vida social, politica, culturau, economica, eca. d'aguesta part de Catalonha, ua part a on era convivéncia entre eth catalan e er aranés ei tanben un element de coesion entre es sòns poblants. E resulte evident qu'un mie de comunicacion pensat e escrit en ua d'aguestes lengües que i conviuen, esdeven ua pèça clau entara normalisacion deth sòn usatge quotidian, en aguest cas, dera lengua que precise un gran supòrt.

Ath delà der aspècte estrictaments lingüistic, en un moment en quau era globalisacion informatiua ei ja un fenomèn que non se pòt arturar, en qué es mejans cada viatge pèrden es sues termières de difusion e en quau un hèt de quassevolh cornèr deth mon ei notícia immediata entàs auti continents, era aparicion d'un mie qu'a eth sòn nòrd ena localisacion geografica

cau saludà-lo damb ua grana efusion. ETH DIARI contribuirà seguraments a incrementar eth sentiment de apertanhença a un territòri, a potenciar e estèner era sua cultura, a reflectir era sua activitat politica, economica e social e a estreir, des dera peculiaritat pròpia aranesa, es laci de comunicacion damb era rèsta de Catalonha e der Estat.

Damb era aparicion d'ETH DIARI, er aranés arrenherà ues granes còtes de coneishements populars coma lengua, tant er laguens coma dehòra, e eth degan deth Col.legi de Periodistes de Catalunya se congratule deth papèr des periodistes que trabalharàn cada dia entà aumplir eth contengut des planes deth nau diari, e qu'auràn part ena normalisacion dera lengua, non per èster minoritària, mens recas, dera lengua que estimada pera gent que la parle e la escriu.

Per totes aguestes rasons e per d'autes que poiriam nomenar, desiri ua plan longa vida a ETH DIARI e encoratgi as sòns responsables a edità-lo damb eth major rigor e professionalitat. Sò segur qu'ac haràn e, atau, es aranesi e eth corròp de catalans ne gessaram beneficiats. ■

Salvador Alsius, Degan Col.legi de Periodistes de Catalunya.

President deth Parlament de Catalonha

Era mès corau enorabona a ETH DIARI e a toti es aranesi que, a compdar d'ara, an ara sua man era escadença de recèber era informacion ena sua lengua, en aranés. Darrèr d'aguest ahèr non i veigui mès qu'elements positius. Eth manteniment dera lengua pròpia ei çò mès evident, ath quau cau híger era aparicion d'un nau diari, damb era contribucion evident que compòrte en encastre deth periodisme. Era ampliacion dera aufèrta ei, en un principi, estimulanta entad aqueri qu'an arribat e qu'an trapat eth sòn pròpi espaci, mès tanben entà toti aqueri diaris qu'enquia ara an estat es transmissors dera informacion ena Val d'Aran.

Ei de besonh poder lièger es notícies en aranés, mès damb açò non n'i a pro. Cau, ath delà, qu'era informacion sigue suficienta, rigorosa e completada damb es pertinentes analisis dera actualitat que permet eth format dera premsa escrita e qu'ei, segontes jo, eth valor mès costós que manque en d'auto mieis de comunicacion que son mès rapids mès tanben efimèrs. Eth diari a d'èster esturment de reflexion entàs lectors dehòra de hèr coneisher era estricta actualitat. Eth "plus" en qué se base

er èxit d'un títol, era qualitat dera informacion, ei tanben era identificacion deth lector damb es opinions e era qualitat des articles deth hons que contribuïssen a enriquir eth potenciau deth diari.

Es diaris d'estienuda comarcau an, a mès, ua auta vertut que voleria remarcar. Son ua hònt importanta d'informacion entàs professionals dera premsa, tant des redactors, coma des articulistes. Eth bastiment d'un diari en aranés ei ua oportunitat immiellorable entàs que dominen aguesta lengua e vòlen dedicà-se ath periodisme. Auràn era ocasion de participar activaments ena realisacion d'un estimuland projècte e, tanben, s'auràn d'encarar as rèptes que supausen daurí-se ath mercat. Non ei un trabalh facil totun ei atractiu.

Vos desiri a toti, treballadors e responsables d'ETH DIARI, e as lectors, un gran exit e molti ans de vida ad aguesta naua empresa editoriau. ■

Joan Reventós i Carner, President del Parlament de Catalunya

EDITORIAU (Contunh/Ven dera portada)

Pacte nacionau entà un diari en aranés

Quauqui d'aguesti eveniments que vau era pena de comentar, entà acabar de delimitar er *espaci d'actuacion* d'ETH DIARI.

Perqué, a despiet que les desplagui a quaqu'uns, ETH DIARI ei bèra causa mès qu'un simple diari. Ei e serà ua fòrta **airina de normalisacion lingüística**; ei e serà ua airina que vò collaborar -evidentament tamb es profesionaus des auti mieis- entà assolidar un **espaci informatiu aranés professionau**; e qu'ei e serà ua **plataforma culturau e de comunicacion plurau** a on totes es tendéncies e sensibilitats i poderàn d'ider era sua opinion, en ua actitud que garantirà era independéncia deth diari.

En definitua ETH DIARI en tant que miei de comunicacion sociou se calarà en tota era societat civiu d'Aran entà apregondir era democràcia en país. E açò ac haram des de a on mòs tòque d'ua forma naturau, ei a d'ider des deth camp informatiu.

Mès que cau deishar clar des deth primèr dia qu'ETH DIARI non hè ne harà politica. Non em eth diari de Convergéncia deth sindic Barrera, ne eth diari d'Union der alcalde de Vielha, ne eth periodic d'Unitat deth baile Medan, ne deth senhor Cardona, ne deth senhor Vidal. Non em de degun e qu'em de toti. Aguest serà eth secrèt dera perviuença d'ETH DIARI: non èster de degun -tot e qu'expresse ua linha editoriau- e colaborar activament, encara que siue d'ua manèra modèsta, entà assolidar es

drets nacionaus d'Aran.

Ar actua Conselh Generau d'Aran li còste d'entèner era naua dinamica dubèrta tamb era aparicion d'un nau diari. ETH DIARI non ei pas era resposta ath suplement *Auè* que se hè enes dependéncies deth Conselh. Sustot perqué era implicacion des qui hèm ETH DIARI tamb era empresa catalana qu'edite er *Auè* siuec e serà de totau supòrt, tot e que pera operacion *Auè* mos trapam en ua flagranta paradoxa. Non sindic Barrera, ETH DIARI non ei pas eth diari dera oposicion; tot e que vostè non ac sàpie, ei eth sòn diari. Atau coma deth baile Calbetó, qu'a despiet qu'en un primèr moment s'engresquèc tamb era idia, pr'amor qu'atau es sòns gesserien ena premsa, çò que segontes era sua opinion li remien es partidaris deth senhor Barrera, ara resulte qu'ei un des alcaldes dera Val que mens comprèn ce que represente auè en dia un diari escrit en aranés, qu'a despiet de hè-lo ua empresa privada ei pas un ahèr com ua peishateria o ua botiga pre-mamà, qu'ei ua activitat economica tamb ua gran componènta de servici public e qu'es pròpies leis fiscaus e administratives reconeishen aguesta componènta sociou dera premsa e li balhen un tracte singular. Mès qu'ath delà d'açò, ena actua etapa istorica dera Val d'Aran, hèr un diari en aranés aurie d'auer eth reconeishement d'ua activitat d'interès nacionau o d'interès culturau com es que reconeish eth govèrn espanhòu, eth francès o

era Generalitat de Catalonha. S'eth Conselh a traspassades es competéncies de cultura, a tanben traspassades es competéncies de supòrt ara premsa escrita, òbviament es de normalisacion dera lengua e a mès era potestat de dar acreditacions des que se nomenen: **activitat declarada d'interès culturau**. Mès tanben es ajuntaments, en sòn airau d'actuacion -en tot seguir eth principi europèu dera subsidiarietat- an poder tà balhar acreditacions d'aguest tipe; er alcalde que non ac hèsque ei perqué non vò o non enten eth papèr dera administracion locau entara normalisacion lingüística der aranés.

Era auta oposicion deth país, es partidaris der alcalde Medan, a vist ETH DIARI tamb cèrta simpatia; serièm uns desarregraidi se non dièssèm que mos auem sentit desiradi e suenhadi. Mès que tanben eri saben que sense documentacion, sense donades autenticables e que se poguen contrastar posteriorament, serà malaisit qu'ETH DIARI hèsque eth prètzhet. ETH DIARI non ei pas ne serà un huelheton o panòstic dera oposicion, siue era quina siue aguesta.

Toti aurièn d'entèner qu'ETH DIARI serà ua plataforma informatiua escrita en Aran, a on se darà mès importància ath dia a dia dera nòsta societat civiu qu'ara activitat oficiou dera nòsta classe politica.

Vos demanarièm a toti -lectors, companhants, expectanti, desconfiadi, critics e opositors-

ETH DIARI numero 0, octubre 1998

que mos ajudéssetz a trobar un estil de periodisme que convidi a toti ara lectura dera premsa en aranés e qu'ath delà potèncie eth costum d'anar tara botiga a crompar eth sòn diari escrit ena sua lengua.

ETH DIARI ei un esbòc tamb vocacion de projecte collectiu, **perqué er aranés mos amasse a toti.**

Porque el aranés nos une a todos. Izan ere, aranierak batzen gaitu guztiok. Perquè l'aranès ens uneix a tots. Porque o aranés únenos a todos.

Sans: "Felicitation enta ETH DIARI"

Era possibilitat d'auer ua publicacion diària, d'àmplia distribucion, en aranés, ei, des deth punt d'enguarda de difusion dera lengua, fòrça important; absolutament trascendent. Ei atau que desiri qu'aguesta publicacion siue un exit e que contribuisque ara promocion dera lengua pròpia e oficiou dera Val d'Aran.

Jusèp Loís Sans Socasau, Coordinador dera Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés deth Conselh Generau d'Aran.

CARTES ATH DIRECTOR

Sr. Director

Vos envii aguesta carta entà hèr veir era mala organizacion dera biblioteca de Vielha. Entad açò qu'em referisqui concretament ath hèr que se hèsquen exposicions ena madeisha biblioteca. Tamb açò me demani: a on mos cau anar as estudiants pendent es dies que demore dubèrta era exposicion? Donques resulte que per decision de quauquarés, pendent es exposi-

cions es estudiants non auem dret ne a un lòc entà trabalhar e poder consultar libres. Jo en tant que abituau usatgèr dera biblioteca demanaria que cerquèssen un aute lòc entàs exposicions, e non vau era excusa de d'ider que non i a lòcs a on hèles, pr'amor qu'er ajuntament a fòrça locals e d'auti lòcs a on podè-les hèr.

R.M.N.

Secretari Generau dera Comunitat de Trabalh des Pirènèus

Era notícia dera aparicion d'ua publicacion periodica en aranés ei per part dera Comunitat de Trabalh des Pirènèus (CTP) un motiu de gran satisfaccion. Un aute viatge se demòstre qu'eth Pirenèu ei viu e qu'es sòns trèts diferenciaus son potenciats entà esvitar era pèrta d'aqueres causes que mos arraitzen ad aguestes montanhes e que mo'les hèn a estimar.

Era Comunitat de Trabalh des Pirènèus ei un organisme creat er an 1982 pes quate comunitats autonòmes espanhòles (Catalonha, Aragon, Navarra e Euskadi), pes regions franceses d'Aquitània, Meddia-Pirenèus e Lengadòc-Rosselhon, e per estat d'Andòrra. Era Comunitat neishec entà arténher solucions coordinades en interès comun des sòns membres en tot dar prioritat a tot aquerò qu'apròpe as collectivitats que la compausen coma tanben as projectes concrets, factibles e federadors.

Es grani objectius dera Comunitat de trabalh des Pirènèus son: 1) er establiment e melhora des comunicacions e es transpòrts que faciliten era cooperacion a toti es nivèus en tot facilitar era permeabilitat des Pirenèus e era melhora des relacions entre es comunitats que la cons-

tituïssen hèn-la mès estructurada. 2) Eth desenvolopament permanent des Pirenèus, eth massís pirenenc ei, sense dubte, eth bigàs dera politica interregionau, se ben era accion dera CTP s'esten per tot eth territòri a on i son es membres que ne formen part. Atau qu'es accions concertades entà un desenvolopament rasonable dera montanha se concrèten principaments ena cadia. 3) Eth desenvolopament d'escambis culturals sustot a compdar der auviatge comun as des collectivitats membres, damb era finalitat d'afavorir eth coneishement mutu, realisant activitats adreçadas ath public en generau e ath public especialisat.

Atau donques calerà higer era aparicion d'ETH DIARI ara importanta quantitat d'accions qu'an lòc en Pirenèu en prò deth sòn desenvolopament e dera reafirmacion dera sua entitat e des trèts diferenciaus de cada endret. Era mès sinzèra enorabona dera Comunitat per aguesta iniciatua, que ben segur aurà er èxit que se merite en benefici dera Val d'Aran e des aranés.

Felicitats e per molti ans!
Pere Roquet e Portella Secretari Generau dera Comunitat de Trabalh des Pirènèus.

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Euròpa des Pirènèus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrer edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaarana@ctv.es

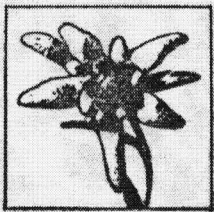
Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrcc@apdo.com
Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal.
Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutierrez.
Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI a Vielha
Tirada: 1000 exemplars.

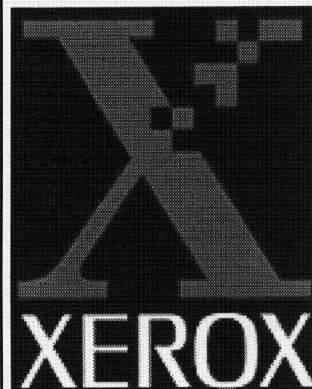
AJUNTAMENT
DE
BOSSÒST

**ER AJUNTAMENT DE BOSSÒST
SALUDE ETH NEISHAMENT
D' ETH DIARI E LI DESIRE FÒRÇA EXIT
ATH LONG DERA SUA EXISTÈNCIA.**

**FINCAS
"EDELWEISS"**

FERRAN PEUS I SERRA
Tels.973 / 64 42 13 – 64 53 10
Telefax 973/ 64 40 60
25598 BAQUEIRA-BERET
VAL D'ARAN

- FOTOCOPIADORES
- IMRESSORES INJECCION
- IMPRESSORES LÀSER
- FAX INJECCION
- FAX LÀSER
- SISTÈMES DIGITAUS
- ACCESSÒRIS E CONSUMIBLES

Informàtica i Sistemes Digitals, S.L.

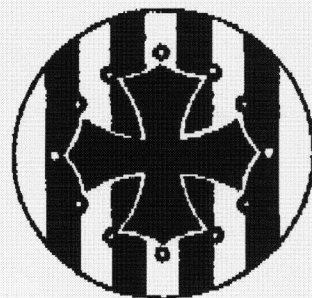
Tel.973281721
Fax 973281218

Avda.Madrid, 34
25002 Lheida

...Consultatz-mos sense cap compromís,
auem era solucion entara sua oficina

VOS DESIRAM
UN ERÓS
IUÈRN DE
NHÈUS E ESQUÍ

**COMITAT D'AFRAIRAMENT
OCCITANO-CATALAN (CAOC)**

*CAOC Delegacion
en Aran/ ALMOSC*

CAOC Barcelona
CAOC Foix
CAOC Bordeus

Des Banhs s/n
Providència 42
35 Barri Planissolcs
39 Arrua Denise

Les 25540
Barcelona 08024
Foix 09000
Bordeus 33300

Telf.619294159
Telf.932843634
Telf.561655555
Telf.556290298

Eth Consòrci Torisme
Val d'Aran da era
benvenguda a
ETH DIARI e li
felicite en aguest
prumer numerò en tot
desirà-li ua longa vida
informatiua e tot tipe
d'exits.

TAULA REDONA SUS ETH TORISME

Prumèra part: er encastre generau.

Batalla, Sanllehy, Abadia, Buil, Campà e Cerveró polemisen en un excitant debat sus torisme, hèt ena redaccion d'ETH DIARI.

Pendent fòrça dies s'auie premanit era prumèra Taula redona de debat qu'organisaue ETH DIARI. S'auie sajat d'arténher un equilibri entre es participaires convocadi, entà aufrir as nòsti lectors es opcions des diuèrses sensibilitats en politica toristica e de país, qu'aué influïssen en sector.

Era prumèra baisha siguec era deth baile de Vielha, Jusèp Calbetó a qui s'auie convidat com a president deth CITVA. Un còp excusat non i aguec manèra de que envièsse un substitut. Era dusau nauetat ei qu'eth conselhèr de torisme deth Conselh Generau venguec acompanyat, ath delà deth sòn coordinador de torisme, a qui s'auie convidat, d'un assessor personal: er exdirector generau de torisme dera Generalitat de Catalonha, professor dera escòla de negòcis ESADE e president d'ua assessoria catalana de marquèting e finances, senhor Josep Cerveró. Era redaccion d'ETH DIARI demorèc estordida peth hèt que, sense èster convidat ne avertir dera sua venguda, apareishèsse aguest elegant tecnic dera politica toristica. Era preséncia der autoconvidat mos desbastic es fins equilibris e pactes d'aqueri a qui s'auie convidat. Òbviament a ETH DIARI toti ei benvençut, e mès se sap de letra.

Sies influents personatges deth sector toristic: eth Conselhèr de Torisme deth Conselh Generau, Joan Batalla; eth President deth Grèmi d'Otelèrs, Emilio Sanllehy; eth Director dera Escòla Aranesa d'Esquí, Joan Abadia; eth tecnic de Baqueira Beret, Roberto Buil; eth coordinador de torisme deth Conselh Generau, Miquel Campà e er assessor Josep Cerveró participèren ena taula redona qu'en un principi s'auie nomenat: *Taula redona sus era projeccion toristica dera Val d'Aran*, mès que dempús siguec susot ua taula redona sus eth torisme en generau.

Se gravèren mès de dues ores de debat, lèu ua auta ora se seguic en forma de tertúlia. Pera nòsta part representèc un gran prètzhet, tamb

fòrça anotacions ath delà de comentaris a part tamb cadun des participaires. Tota aguesta informacion mos a servit entà hèr un dossier que reprodusim en aguest numerò sonque ena sua prumèra part: arremassam eth debat sus er encastre generau dera politica toristica aranesa.

Coordinador: Mos estone des d'ETH DIARI que vos tés, que aucupen lòcs politics e de representacion se presenten tostemp en tant que tecnicos. Aguesta taula redona ei de politics o de tecnicos?

Joan Batalla: Jo sò politic

Emilio Sanllehy: Me dediqui ara politica empresariau. En ambit privat sò d'un partit politic

Roberto Buil: Sò tecnic de torisme que trebalhe en ua empresa privada qu'ei Baqueira Beret

Miquel Campà: Tralalhi en ua administracion publica. Non sò politic perque non è anat à ues eleccions. È eth cargue de coordinador tecnic d'un airau concret.

(as nòsti lectors les cau saber que Campà s'estreua, pr'amor qu'èr eth prumèr viatge que participau en un debat public en Aran)

Josep Cerveró: È estat en politica, mès que sò aciu en tant qu'assessor tecnic

Joan Abadia: Se m'a convidat com a director que sò dera Escòla d'Esquí, mès que desiraria parlar en tant que particular.

Coordinador: Era politica toristica l'an de hèr es politics o es tecnicos?

Batalla: Es politics tamb era coordinacion des tecnicos.

Sanllehy: Ua causa non va desseparada dera auta. Quan auia cargues politics, es tecnicos

De quèrra a dreita: Buil, Sanllehy, Abadia, Campà, Conselhèr Batalla i Cerveró.

tostemp me demanauen que me definís, qu'eri ja harien eth sòn trabalh segon ce que jo atermièsse com a politic. Eth politic ei qui a de definir es politiques. Es tecnicos an de trabalhar entà qu'aguestes politiques se hèsqen. Non podem pas estar en ua tecnocràcia.

Relacions administratiues e empresaris

Batalla: Era Val ei pro petita entà que toti pogam anar amassa, a despriet des possibles divergències politics de cadun, qu'ath delà son plan respectables. Era mielhòr manèra ei anar un shinhau amassa entre totes es fòrces o grops desparièrs que i age. Qu'ei era unica manèra de tirar tà deuant. S'aciue eth politic ditz ua causa e ar empresari non li va ben, donc s'a enganhat eth politic.

Sanllehy: Sò d'acòrd tamb Joan en hèt que, evidentament cau cercar eth maxim de consèns possible entà qu'es politics dera administracion e es empresariaus vagen eth maxim possible dera man.

Coordinador: Eth ciutadan se demane s'es administracions, tant es nacionaus -açò ei eth Conselh Generau- coma es locals van amassa

en tèma deth torisme o ben i a bèth divòrci. I a politiques parallèles o son contradictòries, o i a sonque ua politica toristica ena Val?

Cerveró: Deth punt d'enguarda academic, aguest ei un des pògui sectors a on era intervencion publica e privada son completament besonhoses, e açò ei demostrat en totes es facultats universitàries. Eth problèma ei que cada grop hè era sua politica e era Val a de besonh ua politica d'intervencion conjunta tamb totes es administracions, toti es empresaris, es treballadors, es sectors parallèls e es sectors complementaris. Ena Val d'Aran, pera sua dimension, açò se pòt hèr e qu'ac cau hèr. Èm en aguesta fase. a viatges i a ua politica toristica luenhada des ciutadans -en un sens generau-, alavetz eth futur se presente com ua amassada des petits; eth sector a d'anar amassa pr'amor qu'eth sector toristic -exceptada Baqueira- ac a de besonh. Cau agropar as petits otelèrs, es qu'an restaurants, botiguèrs, eca. Per açò ei important eth Grèmi, amassa tamb es administracions e eth Conselh. Aguesta ei era clau; s'ac hèm atau era Val d'Aran aurà un exit fabulós, senon perderam un potènciu plan gran.

(contunhe pagina 17)

CONCORS DE NADAU d'ETH DIARI.

Damb era colaboracion de

GRAN PRÈMI D'UA DIMENJADA EN PENEDES
ENTA DUES PERSONES, ENA PROPIETAT NADAL
A ON SE GRAVÈC "Nissaga de poder" de TV3.

BASES DETH CONCORS

PARTICIPACION. Sonque cau enviar es responses deth questionari tara sedença d'ETH DIARI: carrèr Doctor Manel Vidal, locau numerò 5. 25530 Vielha. Vos cau mèter ena engolòpa Concors de Nadal. Ath delà vos cau híger es següentes dades: cognòms, nòm, DNI, adreça, CP, poblacion e telefon.

PLAC DE RECEBUDA DES RESPONSES:
Eth plaç acabarà eth dia 8 de gèr, data a compdar dera quau apareisherà cada dia ETH DIARI.

RESPONSES:
Ua madeisha persona sonque pòt enviar un questionari. Tostemps se considèrè valid eth prumèr que s'age recebut.
DIA DETH SORTEG:
Se celebrarà eth dia 12 de gèr de 1999.

PRÈMIS:
Sonque i accediràn ath sorteg es persones qu'agen contestat corrèctaments totes es preguntes.

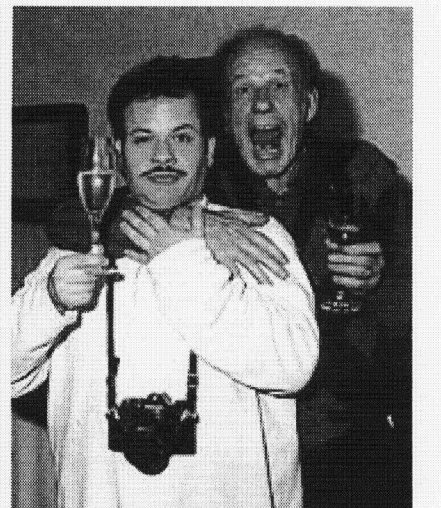
ESGUANHADORS:
Eth prumèr prèmi serà comunicat per carta certificada. Es 20 guanhadors deth sorteg de cava magnum receberàn es ampolhes dirèctaments en casa.

CADUCITAT:
Es prèmis caducaràn as 60 dies dempús d'auer recebut era notificacion.

REMECAR:
1- Ne Caves Nadal, n'ETH DIARI s'obligaràn a dar informacion vinculada as responses deth concors.
2- Es participaires vinculadi dirèctaments damb Caves Nadal e damb ETH DIARI non an dret as prèmis.

PREGUNTES

- Quina densitat de plantacion aproximada acostumen a auer es vinhes deth Penedès?
- mès de 10.000 soca/ha
- de 2.000 a 4.000 soca/ha
- mens de 500 soca/ha
- Coma ne diden en Penedès as huelhes dera soca/pè?
- Foliòla
- Vedilha
- Pampo
- Qué ei eth grilhatge?
- ua cistalha de vim que servís entà trans portar ampolhes.
- era estructura de hiu de hèr que ten eth tap de suro
- ua machina entà tapar
- Quin ei eth simbèu qu'identifique eth Cava e ei gravat en tap de suro?
- un auet
- ua circonfèrècia
- ua estèla de quate puntes

- Per qué Caves Nadal adòpte er encaishat des ampolhes en posicion vertical?
- perque es ampolhes aucupen mens volum
- entà esvitar qu'era etiqueta e eth colier se maumeten
- pr'amor que dempús de tres ans d'estudis, observam ua melhor conservacion des propietats deth Cava e un melhor comportament deth tap de suro.

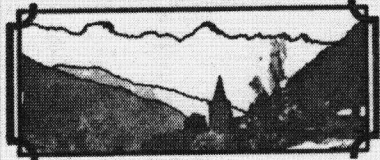
Floristeria FLORSTIL

SERVICI "INTERFLORA"
Lliuraments a domicili

Pas d'Arró, 23-C 25530 VIELHA
Telefon/Fax 973 640188

PATES DERA VAL

Iñigo y Maribel
Montcorbau · Val d'Aran
973 640311

IMPRESSIÓ DIGITAL/OFFSET

plaça Pas d'Arró local 4 (ath cant der Espitau)
telefon 973 640885 fax/telf. 973 642937

BONES HÈSTES !

materiau oficina escolar
còpies en nere e color
*articles de hèsta
(Nadau-hèstes majors-cotilon)
enquadracions
papèr continu
sagèth, goma e servici fax
plastificacions

**ER AJUNTAMENT
DE LES
FELICITE A
ETH DIARI E
DESIRE A TOTI ES
LECTORS
UN ERÓS AN
NAU.**

AJUNTAMENT
DE
CANEJAN

**ER
AJUNTAMENT
DE
CANEJAN
DESIRI A TOTI
UN ERÓS AN
1999**

**ERA
ASSOCIACION
ES
CORBILHUÈRS
DE
LES**

**VOS DESIRE
BONES
HÈSTES DE
NASDAU
E UN ERÓS
AN NAU 1999**

Diputació de Lleida

**ERA DEPUTACION DE LLEIDA
SALUDE ERA APARICION
D'UN NAU DIARI E PROFITE ERA
ESCADENÇA ENTÀ DESIRAR A
TOTI ES ARANESI
BONES HÈSTES.**

TAULA REDONA SUS ETH TORISME

Sanllehy: Harè un elògi entar actuau Conselh. Abantes non i auie politica toristica. Aguest govèrn, tamb eth que pogui discrepar, aumens saja d'amiar entà deuant ua politica toristica. Non digui s'ei era mielhor o era peyor; abantes non n'auiem, exceptades causes puntuas, plan voluntàries deth CITVA, deth Grèmi. Entenguì qu'aguest govèrn hè un esfòrc entà auer o dessenhar ua determinada politica toristica; dempús, se vòlen, pòden entrar ce que ei o non n'ei, o s'auria d'èster ua auta. Eth mèn elògi, vist des deth Grèmi, ath prètzhet que hè eth Conselh Generau ei aguest.

Campà: En tot seguir era linha de teorizacion de Josep Cerveró, e en generau -que non ei eth cas dera Val d'Aran, qu'ei eth contrari- er aspècte toristic ei considerat mès com un fenomèn economic que pas com a sector toristic. A viatges i a era sensacion de que bèth dia eth torisme se mos acabarà, com se aguest sonque sigue un boom des ans 60 e que dilhèu s'acabe. Es tecnicos de cèrta qualificacion, tant deth govèrn catalan com espanhòu, se planhen de pressupòsti plan amendrits, de pòga prevision a long tèrme, d'actuacions urbanistiques contràries ath sector -parli en generau, non dera Val.

Abadia: S'a parlat d'un possible èxit dera Val, d'un potenciàu d'aguesta; s'a parlat dera politica toristica dera Val. Creigui que non i a uns objectius. Non sai pas a on volem arribar. Quini son es nòsti objectius: politics o toristics. Se volem guanhar en tant que politics, entà tostemp, alavetz haram causes que non son objectius toristics, que son d'auto objectius. Era Val d'Aran comencèc eth torisme per uns motius: perque non i auie arren, calie crear uns lòcs de trabalh entà qu'es sòns abitants se i quedessen. Ja l'auem arrenhutat aguest objectiu. E despasset. Curbis eth trabalh dera gent dera Val e dera que ven de dehòra, tant en ostiu com en iuèrn. A on s'acaba? Tà on arribam? Açò non ac a dit arrens.

(I a ua excitacion generau)

Batalla: Jo ac è dit publicament.

Coordinador: Se bèth un ditz que i a politica toristica, vò dider que i an objectius toristics.

Sanllehy: È dit que sajàuem de méter en foncionament ua politica toristica, a compdar d'aciu podem discutir quina ei.

Tèma lordères

Sanllehy: Voi discrepar dera introduccion qu'a hèt Joan Batalla quan a dit qu'eth non volie saber arren des lordères. Un viatge me proposèc d'èster en sòn lòc; jo volia èster seigut en totes es taules.

Batalla -en tot l'heuar era veu-: Tu ès mielhor politic que jo. Se guanhes o non guanhes ei ua auta causa.

(eth coordinador demane as tertulians se se dan còps de pè per dejós dera taula)

Sanllehy: Joan, tamb tu auem ua desparièra opinion. Tamb aguesta possibilitat d'èster responsable de torisme jo me portaria com era 'quèra'; voi èster en totes es amassades: sanitat, seguretat, lordères... voi èster en totes.

Batalla: T'auràs de presentar entà sindic.

Sanllehy: Non, voi èster present e discutir, non pas manar. Sonque auem ua indústria e tota era mos afècte. Se jo m'enfadi peth tèma des lordères non ei entà embarrassar. Simplement perque me vien es clients en casa e me diden: "a vist quina vergonha, èm passat a veir un otèl de 4 estèles e es lordères èren en solèr". Per tant, açò des lordères afècte ath torisme. Non vau a dider qu'açò non ei pas deth mèn encastre, eth torisme mos afècte en toti es aspèctes.

Batalla: Tà deishar prèst eth tèma des lordères, i an d'auto conselhèrs d'aguest ahèr en Conselh.

Sanllehy: Açò afècte ath torisme.

Batalla: Auè parlam de torisme, es lordères ja ei un tèma que ven de luenh. Ei bon de hèr memòria: rebrembatz coma èrem hè dus ans.

Coordinador: I a politica toristica? Òc o non? I a uns objectius toristics marcadis? Òc o non? Èm mielhor qu'abantes?

Batalla: Jo digui òc a toti aguesti interrogants.

Sanllehy: Creigui que podem dider que i a ua determinada politica de promocion toristica, mès que manque ua politica toristica. Se vedem eth torisme com a ua unitat integrada, de tot açò que parlàuem. Gessem ara venta, fantastic!, mès non escampam tà casa.

Batalla: È sajat pendent tres ans d'escampar tot "eth bacalhà" entà casa. Non pòs dider açò.

Sanllehy: Escampar que digui! (se referís as lordères)

Batalla: S'an hèt amassades.

Sanllehy: Ath producte toristic tamb eth que nosati mos aumplim era boca li'n didem producte de qualitat, qu'auem es mielhors clients...

Batalla: Jo non è dit jamès tot açò en tant que conselhèr.

Sanllehy: Non t'acusì pas a tu. S'ac personalisam l'auem fotuda.

Batalla: Politic!

Sanllehy: Parlam en generau. Un des problèms grèus: es infrastructures, es carreteres, es apartaments qu'auem son es que maumeten un producte de qualitat. Auem ua posicion de marca guanhada, mès eth Conselh, es ajuntaments e possiblament es empresaris baisham era guàrdia en quaquí punts e maumetem eth producte toristic. Joan, se non ac vòs veir. È un petit negòci de restauracion e es clients m'expliquen causes.

Batalla: Guaire deth volum toristic dera Val va entara tua casa, demani.

Buil: Jo ce que creigui ei qu'enquia non hè guaire, coma ditz Emilio, non i a auut ua politica toristica. Toti es empresaris ena Val son en ua grana majoria toristics o ben son relacionadi tamb eth torisme. Enquia non hè pas guaire non s'auie hèt politica toristica, a estat cada empresari qui a sajat de mielhorar eth sòn negòci. En aguesti cassi, aciu e en d'auto endrets toristics, prumèr son es empresaris e es òmes de negòci e dempús es politics. I a pas massa fautes grèus, mès es politics aurien d'èster mès auançadi e guardar mès entath futur? Açò ei ua quèstion de mentalisacion de país, non guardam pas massa tath futur, mès lèu campam entà darrièr. Sonque constati que des de non hè guaire se pense -pr'amor dera competència deth torisme- que cau hèr ua politica toristica.

E coma didie Josep, ei imprescindible que i age ua unitat de critèri entre es empresaris e es politics. Es politics pòden pensar causes

qu'as empresaris les pòden gèsser ben o non, les pòden o non interessar.

Abadia: E as qui non son ne empresaris ne toristes.

Buil: Es toristes? Es toristes vien perque se i trapen ben.

Abadia: Non vieràn se hèm ua mala politica toristica. Dejà s'a massificat e hèm es causes malament.

Coordinador: Vo'n datz compde que toti ètz d'acòrd? Tota era taula didetz: prumèr, que i a politica toristica e segon, dilhèu aguesta non ei era que desiratz mès que i é. (ena grabacion s'entenen shebits e bèth crit)

Buil: Politica toristica des de hè pòc, abantes non. Eth sector privat mòs es politics. Sò d'acòrd tamb què es toristes an vengut tara Val d'Aran peth sòn atractiu, non pas per cap actuacion politica.

Cerveró: Eth motor dera economia ei der

empresari. Eth sector empresariu d'aciu, petit, a ordenat otèls, restaurants e balhe servicis e da ua bona relacion qualitat-prètz. Coma qu'eth mercat ei cada viatge mès competitiu non n'i a pro tamb açò e alavetz i a d'intervier era administracion publica en tèmes de promocion -i ac pòt favorisar o damnatjar- d'infraestructura, seguretat, transpòrts...

Tà qu'açò funcione ac cau coordinar entre es politics e es empresaris. Entà arténher es objectius cau saber ce que vò era gent dera Val d'Aran. Que açò non s'espatle, e que d'aciu cinquanta ans ena Val se i pogue viuer e guanhar sòs, cau non maumeté-la. Aguest ei eth gran risc, que la maumetam. Era culpa serà dera gent que i viu.

Enquia aciu era transcripcion literau de çò que se didèc. Dempús se tractèren tèmes puntuas coma eth Palai de Gèu, Tuca, CITVA, Consòrci de torisme d'Aran, infraestructures e mès causes sus era arremassada de lordères. J-R.C-C.

UA VISION DERA DRÒGA

Tot soent parlam dera dròga e des sòns efèctes d'ua faicon heireda, sense dà-mos compde d'aquerò que represente entàs personas que i an queigut, e d'aquerò qu'an arribat a patir, tant eri coma es sòns familiars e amics, parli de toti aqueri que les entornegen.

Era dròga non podie mancar ena Val d'Aran, en ua societat moderna, treballadora e d'un naut poder adquisitiu. Èm ua petita comunautat a on toti mos coneissem, e a on ei mès facil qu'es problèms mos afècten, era dròga n'ei un d'eri.

Toti coneissem, encara que sigue per referències, es efèctes dera dròga, joeni empedors e treballadors que per quinsevolha circumstància (curiositat o temptacion) s'engatgèren e ara vedem coma patissen en tot esvitar aquerò inevitable quan un ja ei un adicte. Creigui qu'era dròga ei un hèt reau, non pas alarmant ena societat dera Val, e un problèma qu'auem d'apariar entre toti, Autoritats, professors, pares e amics.

Entad açò que hè ara nòsta Institucion ena Val d'Aran, çò que mès me preocupe son es menors. Voi dider, aqueri joeni que van entar estudi e que son eth pervier dera Val. Mos cau esvitar qu'en aguesti lòcs d'ensenhament i vagen personas sense escrupuls, damb era "pèth d'anhèth" entà cercar ad aqueri joeni que se deishen portar per condes o istòries inventades per aguestes personas qu'ara fin non cerquen sonque eth benefici economic e hèr a pèrder es sòns futurs clients.

Non ei cap trufaria, e non cau adocir es efèctes dera dròga en tot dider se son dures o trendes, o se son de dessenh sense efèctes segondaris, es hèts demòstren que totes son perilhoses e hèn dera persona un adicte sense voluntat.

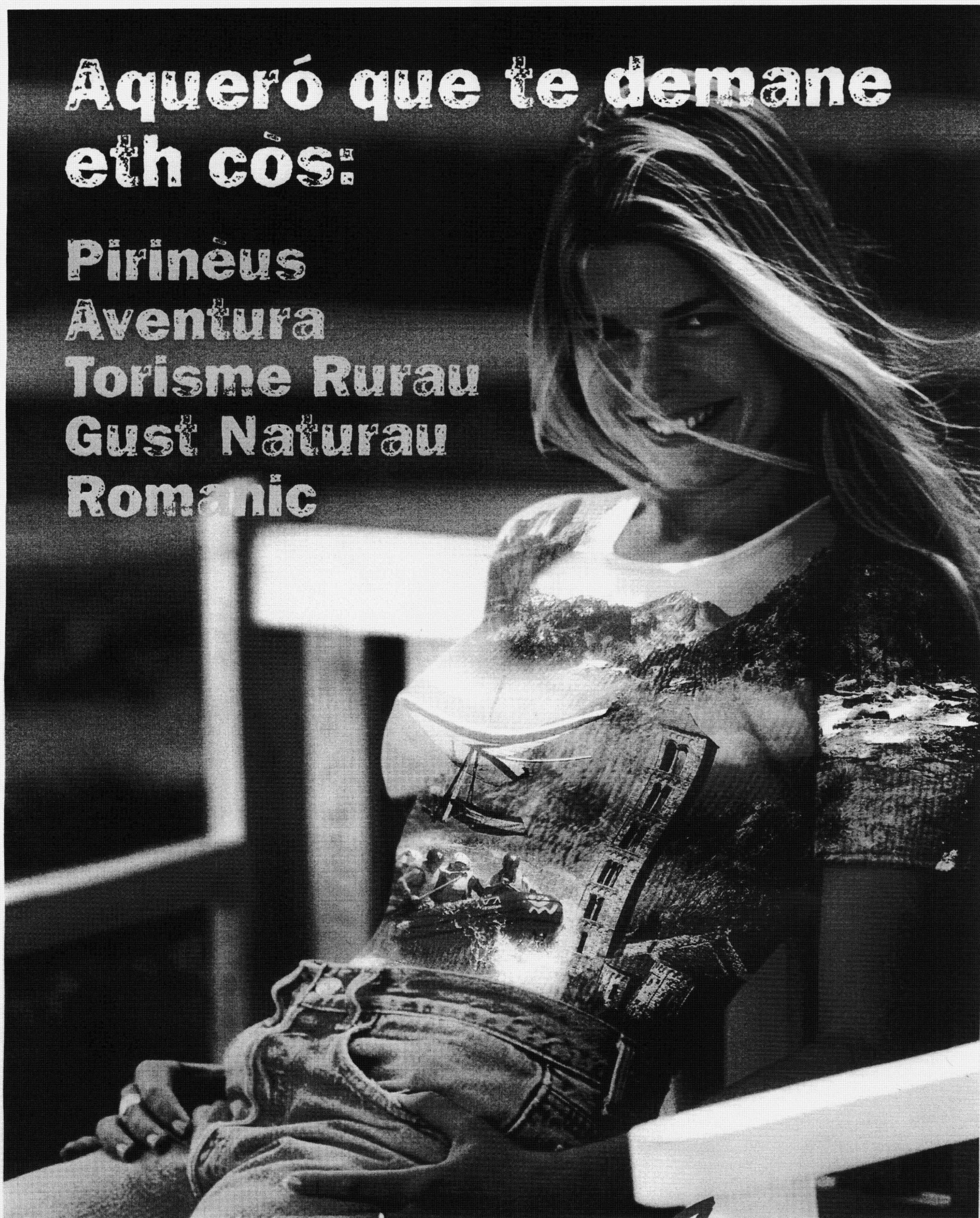
Me cau remarcar era importància dera luta entà esvitar qu'es menors d'edat consumisquen alcòl e tabac, drògues qu'ara fin de condes creen ua tolerància que pòden portar ath consum de d'auto mès fòrtes. S'esviam eth consum de quaussevolha sòrta de dròga arribaram ar èxit dera nòsta societat, ar èxit dera Val d'Aran.

Me cònte qu'es Autoritats dera Val i son fòrça sensibilisades e prepausen ues conferències a toti es nivèus damb personas expèrtes, ath delà de colaborar bères personas qu'an queigut ena drogodepenècia e se n'an gessut dempús d'auer patit fòrça. ■

Bernardo Martín Sagrado
Tinent dera Guàrdia Civi de Vielha

**Aqueró que te demane
eth còs:**

**Pirineús
Aventura
Torisme Rurau
Gust Naturau
Romanic**

Truca e receberàs eth catalòg "Gaudir Lleida"

9 0 2 1 0 1 1 1 0

PATRONAT DE TORISME DERA DEPUTACION DE LHÈIDA

www.lleidatur.es

Dera Plana ath Pirenèu, gaudiràs deth Torisme Actiu.

**Ara
LLEIDA**

Eth còs t'ac demane

Generalitat de Catalunya

Aué, Escunhau e Casarilh e Canejan

Damb era inauguracion d'aguestes depuradores, hèm un nau pas en sanejament des aigües residuas

Damb es depuradores de Escunhau e Casarilh e Canejan ja n'i a en Catalonha, 210 en foncionament e 66 en construccion. Aué tractam, ja, eth 19,92% des aigües residuas dera ribèra deth Garona e eth 74,89% de Catalonha.

Departament de Medi Ambient
Tel. (93)444 50 00 - Fax (93)419 75 47
E-mail. wsia@correu.gencat.es
Web a Internet. <http://www.gencat.es/mediamb>

Empresa que participe en projècte

OBRAS Y CONTRATAS
J. GUINOVART, S.A.

ESCÒLA MUNICIPAL ESPORTIVA DE VIELHA-MIJARAN

Era Escòla Municipal Esportiva der Ajuntament de Vielha-Mijaran neishet hè sèt ans. Ath començament era nòsta pretension ère era d'estructurar pòga pòc ua escòla esportiva damb er objectiu de fomentar aguesta practica e promocionar es espòrts collectius e individuaus. Mès toti es qu'èrem en aguest ahèr auïem es dubtes de s'ac pòriem arténher. Totun, eth pas deth temps mos hec a veir qu'eth pòble tanplan meritaue aguest esfòrc e, ei atau qu'a responut en tot consolidar un projècte qu'auè en dia a ua base importanta entà poder contunhar damb aguesti projèctes entath futur.

Era Escòla de Fòtbol e era de Tènis son aqueres a on mès i trabalham. Eth ventalh de possibilitats (basilet, tènis-taula, boleivòl) que s'auferís ath començament dera tempsada se reduís, segontes es demanes des nòsti alumnes, ath tènis e ath fòtbol.

Ath long des tres ans era Escòla de Tènis trabalhe damb dus corròps: iniciacion e perfeccionament. Aguest espòrt se practique ena Sala Polivalenta de Vielha.

Era Escòla de Fòtbol complís enguan era cincau tempsada de competicion ena Liga Francesa deth districte Haute-Garonne Comminges. Era temporada 98-99 ei era que mès equips de participaires a auut; an arribat a quate equips enes categories d'alevin, infantiu, cadet e juveniu.

Aguest ei eth resumit cronologic dera Escòla de Fòtbol:

Tempsades	num. d'alumnes inscrits	equips en competicion
94-95	39	1 (cadet)
95-96	52	2 (infantiu e juveniu)
96-97	65	2 (infantiu e juveniu)
97-98	76	2 (infantiu e juveniu)
98-99	99	4 (alevin, inf, cadet e juveniu)

Podem apreciar er augment tant en alumnes coma en equips participaires en competicion. Aguest augment ei progressiu e sustot ei eth motiu de contunhar entà dauant damb er esfòrc qu'achò supause.

Era Escòla Esportiva se finance dera següenta manèra:

- eth 75% dera financiacion deth totau des despenes provien des quòtes trimesadères (5.500 pts) que pagen es pairs pes tres ores setmanaus qu'a cada alumne, e 3.500 pts trimesadères entàs despenes de desplaçament (tostemps mos botjam en autobús). Mès aguestes despenes son entàs alumnes damb era licéncia dera Federacion Francesa de Fòtbol.
- eth 25% lo pague er Ajuntament de Vielha-Mijaran, e qu'ei entà despenes d'equipaments, materiau esportiu, colaboracion en esponsorizacion, eca...

- cau remarcar qu'aguest an eth Conselh Generau d'Aran a subvencionat 250.000 pts. tàs desplaçaments dera Escòla de Fòtbol.

Ara, eth nòste principau projècte ei consolidar eth nòstre trabalh diari e arténher uns equips apropiats entath volum d'alumnes damb eth quau trabalham. Es nòstes aspiracions esportives non van mès enlà de sajar qu'es nòsti alumnes acaben era sua etapa juveniu ena nòsta escòla damb uns coneishements tecnicos e tactics, qu'un viatge aquerits poguen provar-

OPINION

Aquerò que prumèr calie auer en compde entath bon foncionament dera Escòla de Fòtbol ère cercar er augment deth profit ena practica esportiva. Aguest augment mancaue pr'amor qu'era major part des activitats esportives que se hègen ena nòsta comarca èren periodiques, voi dèder, distantes entre un dia e un aute de trabalh.

Volèrem, des d'un començament, trabalhar sus era base de 3 ores setmanus e 1 ora de competicion. Sonque eth trabalh damb a metodologia coma aguesta s'artenh us'er alumne trè eth sòn talent (aqerò se l'a) en trabalh setmanau entà arténher es objectius previsti.

Juan Jose Crespo
 Responsable dera Escòla Municipal Esportiva Vielha-Mijaran

As Joeni

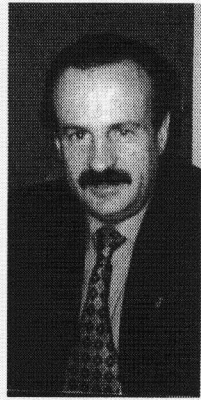
Quan me demanèren aguest article, reflexion longament sus quin auie d'èster eth papèr dera joenessa en nòste pòble. Tanplan que serie tot a fèt facil de quèir enes topics de tostem: joenessa, futur, illusion... Paraules de grana transcendéncia mès que tot soent sonque servissen tà aumplir discorsi e promeses que non se complissen jamès. Donc, que voleria èster just damb aqueri que poguen interpretar qu'aguestes linhas son de compromís damb aqueres generacions qu'auè premanissen eth sòn futur e ath viatge gèsten eth relèu d'aqueri qu'auè èm ath servici des ahèrs publics. Eri seràn, sense cap dubte, es hemnes e òmes mès preparadi e ben formadi qu'auram agut en aguest país. E aguest, qu'evidentment non serà un merit sonque sòn senon tanben des pares qu'auràn destinat part deth sòn trabalh ad aguest rèpte tant important dera formacion des hilhs, a d'èster un motiu de satisfaccion e ath madeish temps de comproís damb era tèrra e damb es sòns pòbles.

Quin plaser ei tà toti es aranesi, veir un joen a qui auem vist créisher incorporà-se en nòste espitau tà hèr de mètge, en un burèu d'arquitectes o en tanti d'auti trabalhs qualificadi que mòstren eth grad de capacitacion d'aguestes naues generacion... E tanplan, aguest grad de coneishements çnon auriem tanben de sabè-lo aprofitar enes ahèrs publics incorporant ad aguestes naues generacions en un trabalh tan preciat coma a d'èster era melhora dera nòsta societat e era arthenhuda d'aqueri valors de justícia, solidaritat e tolerància... ? Sò des que pensi qu'a arribat era ora de començar a entèner naues veus ena politica aranesa; era veu de

toti aqueri que ja an criteri sus ce que les agrade e ce que non les agrade d'aguet país que bastim. Nosati, es qu'auè representam ua o ua auta opion politica, auem era obligacion d'escotà-les e de hèr a entèner es sues veus. Donc, que voi profiter d'aguestes linhas tà convidà-les a manifestà-se e a hèmos arribar eth sòn parèr.

Era nòsta, maugrat fausses evidéncias, ei ua societat mancada encara de coesion social, damb impotantes mancances en àmbit educatiu e cultural; non auem pro lòcs de treball qualificadi tad aqueri que, quan acaben era sua formacion e agen volantat de tornar, poguen accedir a un lòc d'acòrd damb era sua preparacion. Ne era possibilitat d'arténher era universitat ei un hét egalitari tà totes es familhs araneses qu'an de destinar mès d'un milion de pessetes annaus tad aguesti ahèrs. Poderia segui enumerant questions que damanen encart deth treball de toti t+a arténher un futur milhor. Totun, es qu'auet un compromís mès dirècte damb aguest futur ètz vosati, es joeni, e des d'ací, en aguestes planes d'ETH DIARI, jo non voleria didé-vos paraules faciles ne hè-vos promeses vuedes, simplement vos convidi a participar activament entà hèr Pòble e entà hèr País. ■

Joan Riu Llonch
 Portantveu d'Unitat d'Aran en Ajuntament de Vielha e Conselhèr deth Conselh Generau d'Aran.

ENIGMISTICA

MOTS EN JÒC

Ath començament siguec eth Vèrbe e quauqui animaues tornèren verbivòrs. Ath nòste entorn sonque i auie incognites. Enigmes qu'aqueth Vèrb mos ajudarie a resòlver. Atau que, mo'lo crosiprem e comencèrem a neurí-mo'n en tot barrinar. En tot estornejar es parts damb es nòstes barres inquietes. E en aguest long procès germinau descubírem que se i jogàuem sense cap de motiu aparent lo transformariem.

Atau ei com neishet era enigmistica, era nòbla activitat creatiua que consistís en amagar messarges mejançant un usatge non ordinari d'un còdi de signes. Enigmes, sharades, jeroglífics, acrostics, anagrames, palindroms, "calembours", contrapets, crotzaments de mots, paronomàsies... Artefactes verbaus creats tostem per inquietant èster verbivòr que s'amage darrèr der enigma classic der Esfinx: "¿Quin ei er animau que de bon maitin camine damb quate pantes, tà meddia damb dues e peth ser tamb tres?"

ETH DIARI a començat a caminar a gates en un an assenhalat pera celebracion deth centenari d'un des escrivans verbivòrs mès illustres de toti es tempsi: Lewis Carroll, eth pare d'Alicia, creador d'un magnific univèrs plaçat darrèr d'un miralh en quau es mots tostem son en dança. Ei un bon auguri. Un senhau inequivòc de qu'era normalizacion lingüistica der aranes passe pera seduccion deth sòn Vèrb. Se tiram fòrt per aci e per aqui eth qu'ara camine a quate pantes se lhearà. E un còp dret caminarà sense cap aute objectiu aparent que veir passar era vida, dia a dia. Aguesta magnifica iniciatiua periodistica de crear un diari en aranes a de perméter que cap des aranesi non demore dehòra de jòc. Sòrt, Aran e tietz-vos-i fòrts! ■

Màrius Serra

SOLUCIONS ESVAGAMENTS

SAUSSÈR DE LETRES

			C						M
	I	S	A	R	D				O
	T	B				A	L	G	A
T	A	I							P
R	I	R					S		
U	S	O			A				C
E	H	U	E	N	I	U	G	A	
I	O		G						L
T	N	L			S	O			I
A		I	E						B
	E				B				A
R					E				C

ETH CROTZAT

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1		F	R	A	N	C	E	S	A	
2	S	E	B	R	A		N	A	R	A
3	A	N		R	U	R	A	U		V
4	D	I	M	I	T		P	T	P	E
5		A	O	U	I	E		A		N
6	I	N	I			S	O	R	A	G
7	A	T	R	A	H		S	A	B	U
8	R		E	T	B	A	S	S	I	D
9	R	P		A		C	A		T	A
10	A	R	T	U	R	A		T	U	
11		I	U		A	V	E	D	A	T
12	Z		A	R	I		P	I	R	

ERA VAL D'ARAN E ETH PARLAMENT DE CATALUNYA

per Joan Colomines i Puig.

Pendent diuèrses legislatures (de 1980 enquia 1992) enes quaus sigui deputat ath Parlament de Catalunya era Val d'Aran siguec protagonista bèth viatge. Ara ne vau a descriuer dus fòrça importants.

Era prumèra siguec er an 1983 quan s'aprovèc era Lei 7/1983 de normalisacion lingüística de Catalonha. Ua lei que comportèc lèu tres ans de gestion ena comission de politica culturau, e qu'iniciauments auec coma ponents a Marta Mata e a José González peth PSC, Xavier Folch e M. Eulària Calzada peth PSUC, Francesc Vicens e Marçal Casanovas per ERC, Anton Cañellas e J. Planasdemunt per UCD, eth deputat Hidalgo deth grup mixte e que pertanhie ath PSA, e Josep M. Ainaud e jo madeish en nòm de CIU. En aguesta ponència, que dempús auec modificacions, en un inici i auec moments difícils, mès lèu perque era tendència ère anar tant enlà coma siguesse possible, e açò tostemps pòt èster perilhós. Siguec difícil bèth debat, didem-ne ideologic, coma siguec eth d'ensenhament. E d'auti sigueren complicadi e que hègen referéncia a tèmes administratius e juridics, tàs quaus agueren de bessonh de fòrça assessors.

Un des temes melhors assessorats, e en plen deth Parlament aprovat sense discusion, siguec eth que conten eth títol V dera lei, titolat Dera normalisacion der usatge der aranés, que corresponie ar article 28.

En aguest article se definís er aranés coma lengua pròpia dera Val d'Aran e eth dret des aranesi de coneishé-lo e d'expressà-se-i enes sues relacions e actes publics. Eth Parlament decidic qu'era Generalitat de Catalunya, amassa damb es institucions araneses, auen de garantí-ne eth coneishement e er us normau, en tot impulsar era normalisacion. Se decidic qu'es toponims dera Val d'Aran aguessen coma forma oficiau era aranesa, e qu'eth govèrn catalan auie de proporcionar es mieis entà garantí-ne er ensenhament e er us enes escoles dera Val, e as mejans de comunicacion social. Demori qu'açò s'age hèt. Coma a passat damb eth catalan, ena mesura de çò possible.

Jo pensi qu'eth moment d'aprobacion d'aguestes leis, per unanimitat, siguec un moment de grandesa. Entara Val d'Aran e entà Catalonha. ¿Coma podie Catalonha desbrembar, que volerie díder estofar, ua parla, ues costums, ues institucions, sense contradí-se?

Mès a on èren alavetz es institucions araneses, qu'auen de vetllar, damb era Generalitat, peth bon usatge der aranés? Siguec ena session plenària deth Parlament deth 24 de junh de 1990 ena quau s'aprovèc tanben per unanimitat de toti es partits representadi ena cramba catalana, eth projècte de Lei sus eth regim especiau dera Val d'Aran, que d'acòrd damb çò que conten era disposicion prumèra der Estatut d'Autonomia èren reconeishudes e actualisades es peculiaritats istoriques dera organizacion administratiua intèrna dera Val d'Aran en tot restablir eth Conselh Generau e eth Sindic d'Aran. Damb era aprobacion d'aguest projècte de lei se trincave un silenci de mès de dus cents ans d'ua institucion que se remonte ath sègle XIII.

Era lei auie estat trebalhada ena comission pes deputats Max Cahner, Celestí Sánchez, Pueyo, Colomer, Ganyet, Nualart, Martín, Casanovas e era deputada Pilar Busquets, qu'en plen deth Parlament acabèc era session damb un emocionat e emocionant parlament en aranés qu'entre d'utes causes didie: "Catalonha aué acabe de dar un exemple de respècte e generositat e comprensió a tot eth mon. Damb açò, era Val d'Aran aué se convertís e, se determine en territòri oficiau de çò qu'en sòn moment siguec ua auta grana cultura emparentada damb era catalana: Occitània. Ei eth mèn desir -e, supausi, tanben eth des aranesi- qu'aguesta lum qu'aué s'alugue des d'aguest Parlament, vos pogue enlumenar a toti es pòbles d'Occitània e, sustot, alugue en toti era fe, era esperança e fòrça entà trobar es camins que hèsqen possibla era recuperacion dera vòsta identitat, qu'ei era nòsta, laguens des estats en qué vos trobatz".

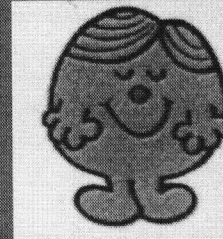
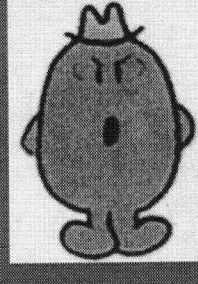
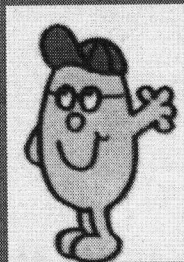
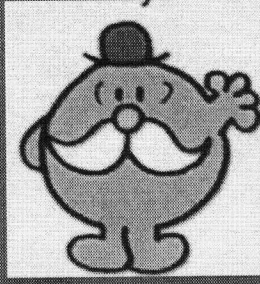
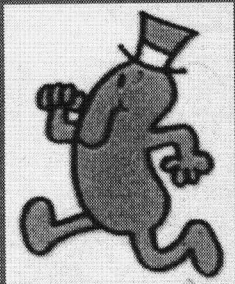
Ei ua grana vertat implicita çò que diguec alavetz era deputada Pilar Busquets, e que dempús siguec nomentada Sindica. Jamés cap govèrn der Estat a hèt a Catalonha, per impuls pròpi, ua propòsta semblanta. Non ac è dit entà retrèir mèrits ne entà activar quèishes, ac digui en aonor ara vertat.

Encara i agueren mès causes en d'utes legislatures: ua mocion sus autogovèrn dera Val; er esment rotunde sus er aranés en prumèr article dera Lei de politica lingüística de 1998; era modificacion en article 294.2 dera Lei municipau e deth regim locau de 1987 sus eth coneishement der aranés enes concorsi de personau; e en contengut de totes es leis catalanes qu'implicitaments abasten era Val coma ua comarca catalana.

Aguesti sigueren es prumèrs passi. Ara vos tòque a vosati, aranesi e araneses, incrementar ua identitat qu'auie estat a punt de perdé-se. A vosati vos tòque er us e er enfortiment der aranés coma lengua pròpia e signe suprèm de soberania d'ua petita patria, que serà tan grana coma sigue eth vòste esfòrc individuu e collectiu. Des de Catalonha jamés vos a de mancar ajuda. Enquia se bèth dia siguesse eth vòste desir e es vòstes possibilitats er exercici ath dret ara autodeterminacion. Paraula.

CERCAM MASCÒTA ENTARA ASSOCIACION CULTURAU "AMICS D'ETH DIARI"

VOS PREPAUSAM 6 AMICS
AJUDA-MOS E ESCUELH ERA MASCÒTA
O DIBUISHA-MOS UN NAU AMIC

ESCRIU-MOS TA ETH DIARI:
Carrèr Doctor Manel Vidal, locau 5
25530 VIELHA
O ENVIA-MOS UN E-MAIL:
vivenciaaranesa@ctv.es

AREA

GESTION IMMOBILIÀRIA

BON NADAU
E ERÒS AN NAU
1999.

Vos oferís es sòns servicis ena
promocion, bastimetn,
venta e loguèr de:

- APARTAMENTS
- CASES ARANESES
- LOCAUS
- TERREN

Edifici Val d'Aran.
Carretera de Gausac 1-
locau 15
Tel./Fax :973 641073
E-mail:
areaasociados@interbook.net

